

Finančná gramotnosť

2

Metodická príručka pre implementáciu finančnej gramotnosti do vzdelávania na 2. stupni základných škôl

Lujza Čipková Hamplová

Rozmnožovanie a šírenie tohto diela alebo jeho častí akýmkoľvek spôsobom bez výslovného písomného súhlasu vydavateľa je porušením autorského zákona.

Finančná gramotnosť 2

Metodická príručka pre implementáciu finančnej gramotnosti do vzdelávania na 2. stupni základných škôl

Autor:

PaedDr. Lujza Čipková Hamplová, PhD.

Konzultant:

PaedDr. Monika Reiterová, PhD.

Recenzenti:

doc. RNDr. Marta Urbaníková, CSc.

PaedDr. Monika Gregušová

Jazyková úprava:

Mgr. Pavol Kelecsényi

Grafická úprava:

Lucia Vecseiová

Prvé vydanie, 2023

Počet strán: 88

Vydal: © *Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Bratislava, 2023*

ISBN 978-80-565-1527-3

Obsah

Úvod	4
1 Všeobecné odporúčania	6
1.1 Školský vzdelávací program a vzdelávací proces	7
1.2 Spolupráca	10
1.3 Metódy a formy práce	11
2 Aplikácia Národného štandardu finančnej gramotnosti	12
2.1 Finančná zodpovednosť spotrebiteľov	13
2.2 Plánovanie, príjem a práca	33
2.3 Rozhodovanie a hospodárenie spotrebiteľov	46
2.4 Úver a dlh	60
2.5 Sporenie a investovanie	70
2.6 Riadenie rizika a poistenie	76
3 Záver	86
4 Literatúra	87

Úvod

Finančná gramotnosť je jedna z doplnkových domén, ktoré sú predmetom výskumu medzinárodnej štúdie PISA. Oblasť finančnej gramotnosti sa v medzinárodnom meradle v rámci štúdie PISA objavila aj v roku 2018 a priniesla niekoľko základných zistení, z ktorých vyberáme:

- vo väčšine krajín, zapojených do testovania finančnej gramotnosti žiakov, je finančná gramotnosť súčasťou národného kurikula, pričom najčastejšie sa táto oblasť implementuje prierezovo do rozličných vyučovacích predmetov,
- preukázala sa súvislosť medzi výkonom žiakov vo finančnej gramotnosti a výkonom žiakov v matematickej a čitateľskej gramotnosti,
- do rizikovej skupiny sa zaradilo 21,2 % 15-ročných slovenských žiakov, ktorí v oblasti finančnej gramotnosti nedosiahli ani základnú vedomostnú úroveň,
- žiaci, ktorí sú oboznámení s odbornou terminológiou a rozumejú jej významu, dosiahli vo väčšine prípadov výrazne vyššie skóre v oblasti finančnej gramotnosti ako žiaci, ktorí o týchto pojmoch nikdy nepočuli alebo o nich počuli, no nepoznajú ich význam.

Zistenia plynúce z medzinárodnej štúdie PISA boli jedným z dôvodov k vzniku metodickkej príručky *Finančná gramotnosť 2*. Jej cieľom je poskytnúť súbor znalostí z finančnej gramotnosti a tiež prezentovať námety na realizáciu rôznych aktivít so žiakmi so zámerom prispieť k rozvoju finančnej gramotnosti žiakov na druhom stupni základných škôl.

Metodická príručka *Finančná gramotnosť 2* voľne nadväzuje na metodickú príručku *Finančná gramotnosť 1*.

Finančná gramotnosť 2 je určená prioritne učiteľom druhého stupňa základnej školy, no odporúčame ju všetkým učiteľom aj koordinátorom tvorby školských vzdelávacích programov. Uvedená publikácia vychádza z dokumentu *Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.2* (ďalej NŠFG), ktorý Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky prioritne odporúča zapracovať do školských vzdelávacích programov. Uvedené odporúčanie je možné nájsť aj v dokumente *Spríevodca školským rokom* na príslušný školský rok.

Štruktúra publikácie je nasledovná:

- všeobecné odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces v spojitosti s finančným vzdelávaním žiakov na druhom stupni základných škôl,
- rozpracovanie šiestich hlavných tém podľa NŠFG – od vymedzenia základných pojmov, ktoré majú žiaci ovládať, cez špecifikáciu očakávaní na danej úrovni, až po prezentovanie námetov na konkrétne aktivity pre žiakov.

V metodickej príručke sa taktiež nachádza množstvo internetových odkazov na digitálny edukačný obsah, ktorého autormi sú inštitúcie zaoberajúce sa finančným vzdelávaním na Slovensku.

1 Všeobecné odporúčania

Východiskovým dokumentom k uvedenej metodologickej príručke je NŠFG, ktorý by si mal prečítať každý učiteľ, aby vedel, aké poznatky, zručnosti a skúsenosti v oblasti finančného vzdelávania a manažmentu osobných financií sa očakávajú od žiakov základnej a strednej školy. Získa tým zároveň predstavu, akými vedomosťami a zručnosťami by mal disponovať on sám.

Podľa NŠFG „Finančná gramotnosť je schopnosť využívať poznatky, zručnosti a skúsenosti na efektívne riadenie vlastných finančných zdrojov s cieľom zaistiť celoživotné finančné zabezpečenie seba a svojej domácnosti.“ (MŠVVaŠ SR – MF SR, 2017, s. 3). Finančná gramotnosť označuje stav neustáleho vývoja, ktorý umožňuje každému z nás efektívne reagovať na nové osobné udalosti a meniace sa ekonomické prostredie. Preto je potrebné zvyšovať u žiakov povedomie o finančnej gramotnosti.

Štúdia PISA 2018 uvádza, že „Finančná gramotnosť je znalosť a pochopenie finančných pojmov a rizík, schopnosť, motivácia a sebadôvera jedinca využívať získané vedomosti s cieľom vykonávania efektívnych rozhodnutí v rôznych situáciách týkajúcich sa financií, so zámerom zlepšiť finančnú situáciu jednotlivca i spoločnosti, a tým im umožniť zapojenie do ekonomického života.“ (NÚCEM, 2019, s. 25). Súčasná spoločenská situácia umožňuje mladým ľuďom vykonávať rôznu zárobkovú činnosť. Úlohou učiteľa na základnej škole je pomôcť žiakom dostatočne si osvojiť zručnosti v oblasti financií tým, že porozumie podstate finančnej gramotnosti. Ide o osvojenie si minimálne tých zručností, ktoré sú v súčinnosti s relevantnou úrovňou vyšpecifikovanou v NŠFG.

V dokumente *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl* sa uvádza, že na škole môže pôsobiť **koordinátor pre finančné vzdelávanie**, ktorého poverí výkonom uvedenej činnosti vedenie školy, pretože finančná gramotnosť má charakter priezrovej témy. Jeho úloha bude spočívať v zabezpečovaní vzdelávania učiteľov v oblasti finančnej gramotnosti či koordinácii pri začleňovaní problematiky do školského vzdelávacieho programu a priamo do výučby. Pri začleňovaní finančnej gramotnosti do výchovno-vzdelávacieho procesu možno uplatniť niekoľko prístupov. Predpokladom však je úzka tímová spolupráca učiteľov.

Jeden z prístupov zahŕňa analýzu výučby a nájdenie tém finančnej gramotnosti v jednotlivých predmetoch, ktoré už vo vyučovaní realizujú. Nasleduje hľadanie možností, ako začleniť ďalšie témy finančnej gramotnosti do daného predmetu. Pri spoločnom pracovnom stretnutí učiteľov sa určia spoločné témy, ktoré sa môžu realizovať medzipredmetovo a doriešia sa zatiaľ nepokryté oblasti.

Opačný prístup spočíva v rozčlenení celej problematiky na spoločnom pracovnom stretnutí a priradení jej častí jednotlivým predmetom, s následným spracovaním a implementovaním do konkrétneho predmetu každým učiteľom.

Každá škola sa sama rozhodne, ktorý prístup jej viac vyhovuje vzhľadom na jej konkrétne podmienky, v ktorých sa nachádza.

1.1 Školský vzdelávací program a vzdelávací proces

Finančné vzdelávanie je v rozsahu uvedenom v NŠFG pre úroveň 2 povinnou súčasťou základného vzdelávania na druhom stupni základnej školy. Je do neho začlenené plošne. To znamená, že každý absolvent druhého stupňa základnej školy musí byť s obsahom finančného vzdelávania v danom rozsahu oboznámený a jeho nadobudnuté kompetencie v oblasti finančnej gramotnosti by mali byť vyhodnocované. Nepostačuje, ak je finančné vzdelávanie realizované len krúžkami alebo iba so skupinou žiakov v prípade delených hodín s odlišnou náplňou. Ak nie sú požiadavky na finančné vzdelávanie v rozsahu uvedenom v NŠFG úroveň 2 súčasťou školského vzdelávacieho programu, je nutné ho v tomto zmysle po koncepčnom premyslení upraviť a začať premietiť problematiku finančnej gramotnosti do vyučovania.

Dá sa predpokladať, že na druhom stupni základnej školy už majú žiaci množstvo skúseností so situáciami, v ktorých bolo potrebné uplatniť finančnú gramotnosť. Preto je možné využívať túto skúsenosť a nadviazať na ňu. Vzhľadom na predmetové zameranie učiteľov je nevyhnutná ich väčšia súčinnosť. Je vhodné nájsť spoločné témy, na ktorých sa ukáže komplexnosť finančnej gramotnosti.

Úlohou finančného vzdelávania je okrem iného zabezpečiť orientáciu a prehľad vo finančných produktoch a službách. Je však nutné rešpektovať zásadu všeobecnosti, aby vo výučbe neprichádzalo k propagácii konkrétnych produktov, služieb a inštitúcií. OECD odporúča finančné vzdelávanie jednoznačne oddeliť a odlíšiť od komerčného finančného poradenstva. Preto by mali byť vždy predstavené viaceré ponuky, ktoré sa môžu navzájom porovnávať. Vyučovanie je potom prednostne zamerané na získavanie zručností a rozvíjanie stratégií pre život.

Zpracovanie NŠFG do výchovno-vzdelávacieho procesu sledovala vo svojej činnosti aj Štátna školská inšpekcia (ďalej ŠŠI). Vo februári 2016 uskutočnila testovanie, ktorého cieľom bolo zistiť úroveň dosiahnutých kompetencií žiakov 9. ročníka základnej školy v oblasti finančnej gramotnosti vo vzťahu k základným požiadavkám na finančnú gramotnosť vymedzenú v NŠFG. Výsledky testovania preukázali, že spôsob realizácie finančného vzdelávania má výrazný vplyv na mieru získavania želaných kompetencií. Najlepšie výsledky dosiahli žiaci, ktorí kompetencie v oblasti finančnej gramotnosti získavali v rámci novovytvorených predmetov (z disponibilných hodín).

Z výsledkov uvedeného testovania deviatakov vyplynuli nasledujúce odporúčania

- **pre učiteľov:**

- zefektívniť vzdelávanie žiakov v tematických oblastiach Plánovanie a hospodárenie s peniazmi, Úver a dlh, Sporenie a investovanie a Riadenie rizika a poistenie tak, aby žiaci mali možnosť získať stanovené kompetencie,
- uskutočňovať vzdelávanie v oblasti finančnej gramotnosti formami, ktoré sa objektívne ukázali ako efektívne – samostatné predmety, blokové vyučovanie, projekt *Viac ako peniaze*, realizácia prostredníctvom predmetu matematika,

- **pre rodičov:**

- rozprávať sa so svojimi deťmi o hospodárení s peniazmi,
- pravidelne deťom sporiť peniaze,
- viesť deti k návyku najprv nasporiť, až potom nakupovať (ŠŠI, 2016, s. 37).

Okrem testovania bolo ŠŠI realizované priame pozorovanie, ktorého cieľom bolo identifikovať faktory vplývajúce na úroveň finančného vzdelávania žiakov základnej školy. Analýzou výsledkov priameho pozorovania edukácie na vyučovacích hodinách vybraných predmetov boli identifikované procesy, ktoré mali pozitívny dopad na kontinuálne zvyšovanie úrovne čitateľských a matematických zručností a nadväzne i na vzdelávanie žiakov v oblasti rozvoja finančnej gramotnosti.

V úspešných školách výber účinných vyučovacích metód a foriem práce aj uplatňovanie čitateľských postupov rozvíjajúcich širšie porozumenie textu na úrovni interpretácie až reflexie vzbudzovali záujem žiakov o prácu s textom. Učitelia ich viedli k porozumeniu textu, k výberu kľúčových informácií, umožňovali im vyjadrovať osobné postoje, kriticky hodnotiť text, formulovať tvrdenia založené na konkrétnych vedomostiach a uplatňovať ich v rozličných modelových situáciách zo života. Zautomatizované čitateľské zručnosti boli základom pre rozvoj matematickej a finančnej gramotnosti žiakov. Uľahčovali žiakom osvojiť si nové poznatky z oblasti finančnej gramotnosti a osvojiť si správne vzorce finančného správania.

Rozvoj logického myslenia žiakov podporovalo zadávanie aplikačných úloh či úloh na prevedenie reálnej situácie do matematických štruktúr s jej vyriešením a aplikovaním naspäť do reality. Výraznejšie podnecovanie žiakov k zdôvodňovaniu, k argumentácii, k uvažovaniu o rôznych stratégiách a tiež ich kritickému vyhodnoteniu podporovalo rozvoj matematických kompetencií od úrovne reprodukcie na úroveň prepojenia. Pod úrovňou prepojenia sa myslí to, že žiak vie riešiť úlohy vyžadujúce si schopnosť prepojenia rozličných oblastí matematiky a vie pracovať s viacerými reprezentáciami daného problému. Riešenie modelových situácií imitujúcich životné situácie bolo prínosné aj vo vzťahu k rozvoju finančnej gramotnosti.

Správa ŠŠI uvádza nasledovné odporúčania pre učiteľov:

- aplikovať interaktívne metódy a formy práce, ktoré prispievajú k rozvíjaniu čitateľskej a matematickej gramotnosti,
- motivovať žiakov k uvedomelému čítaniu vhodným výberom textov obsahovo blízkych ich záujmom,
- poskytovať žiakom príležitosti pre vyjadrenie názorov, pocitov a taktiež príležitosti hodnotiť, argumentovať a diskutovať o vlastných postojoch,
- zadávať aplikačné úlohy z praxe, viesť žiakov k využívaniu matematických vedomostí i zručností pri hľadaní viacerých riešení v rôznych situáciách a v rôznych kontextoch, spájať teóriu s praxou,
- zadávať úlohy rozvíjajúce matematickú kompetenciu modelovanie, umožniť žiakom experimentovať, spoznávať vlastnosti objektov a vzťahy medzi nimi,
- vzbudiť u žiakov záujem o získavanie nových poznatkov vlastnou činnosťou, skúsenosťou a prostredníctvom zážitku a praktickej skúsenosti,
- podporovať činnostné učenie sa žiakov pomocou metódy objavovania,
- vytvárať podmienky pre tvorivú prácu žiakov,
- povzbudzovať žiakov k sebahodnoteniu a podporovať ich pri prekonávaní prípadného neúspechu (ŠŠI, 2017, s. 17).

1.2 Spolupráca

Finančné vzdelávanie sa prelína viacerými vzdelávacími oblasťami i prierezovými témami, a tak sa k žiakom dostáva rôznymi spôsobmi a sporadicky. Zriedka je finančná gramotnosť samostatným predmetom, preto sa vyžaduje k jej zaradeniu do výchovno-vzdelávacieho procesu istá miera koordinácie učiteľov. Spoločné pracovné stretnutia s kolegami a predmetové komisie môžu priniesť informácie o prelínaní vzdelávacieho obsahu, inšpiráciu aj spoločné naladenie. Učitelia zistia, že na finančné vzdelávanie nie sú sami.

Finančné vzdelávanie je možné realizovať na druhom stupni základných škôl v rôznej miere vo všetkých vyučovacích predmetoch. Ťažisko finančného vzdelávania je spravidla v trojici učebných predmetov – občianska náuka, etická výchova, matematika. Treba však podotknúť, že i menej skúsený učiteľ má príležitosť realizovať finančné vzdelávanie aj v iných vyučovacích predmetoch, s prípadným využitím aktuálneho diania v spoločnosti.

Dôležitou témou finančného vzdelávania je riadenie osobných financií a hospodárenie domácnosti. Tieto témy sú úzko prepojené s rodinným prostredím. Preto je vhodné informovať rodičov o zámeroch, princípoch a cieľoch finančného vzdelávania. V rámci bezpečnosti je žiaduce vyhnúť sa práci s citlivými osobnými alebo rodinnými údajmi. Finančné vzdelávanie môže mať aj sekundárny dopad na edukáciu dospelých/rodičov. Keď žiaci prinesú domov finančné témy, môžu tým pozitívne vplyvať na finančnú zodpovednosť svojich rodičov.

1.3 Metódy a formy práce

Vo finančnom vzdelávaní žiakov je možné uplatňovať rôzne inovatívne metódy vyučovania, ktoré ocenia žiaci i učitelia. Tieto metódy však vyžadujú dlhšiu prípravu, či skúsenosti a umenie improvizácie. Odmenou pre učiteľov môže byť radosť z učenia aj vyučovania, ľahšie zapamätávanie si pre žiakov, zvýšená interaktivita žiakov na hodinách a praktické precvičenie preberaného učiva. Ide o vybrané metódy vyučovania, ktoré sú veľmi podrobne opísané v metodologickej príručke *Finančná gramotnosť 1* (2014, s. 10 – 14):

- heuristická metóda,
- situačné metódy,
- kooperatívne učenie sa,
- projektové vyučovanie,
- inscenačné metódy,
- diskusie a diskusné hry,
- brainstorming,
- myšlienková (mentálna) mapa,
- ice breaker (prelomenie ľadov, ľadolamka),
- doplňovačky a osemsmerovky,
- didaktické hry.

2 Aplikácia Národného štandardu finančnej gramotnosti

Táto časť metodického príručky *Finančná gramotnosť 2* je zameraná na prezentáciu rôznych námetov na implementáciu NŠFG do praxe.

V každej zo šiestich podkapitol sú uvedené príslušné čiastkové kompetencie spolu s vyplývajúcimi očakávaniami, ktoré by mal žiak na konci druhého stupňa základnej školy zvládnuť. K nim sú priradené základné pojmy. Tie by mal žiak ovládať, čo znamená, že by mal rozumieť zadaniam úloh, v ktorých sa tieto pojmy vyskytujú, mal by ich vedieť správne použiť pri formulovaní svojich odpovedí, pričom dôležité pojmy by mal stručne opísať.

Uvedené metodické podnety sú v súlade s NŠFG z hľadiska praktického využitia poznatkov a prepojenia s realitou.

Štruktúra jednotlivých aktivít pozostáva z dvoch častí:

1. študijného materiálu – teoretických východísk k problematike súvisiacej s danou aktivitou,
2. metodického aspektu realizovania danej aktivity:
  - charakteristiky aktivity – názov aktivity; očakávaný cieľ pri dosahovaní konkrétnej čiastkovej kompetencie; organizačná forma práce; pomôcky; základné pojmy; vyučovacie predmety, na ktorých možno aktivitu realizovať,
  - opisu postupu realizácie aktivity.

Východiskovými dokumentami pri tvorbe štruktúry uvedených aktivít boli prílohy č. 2 a č. 3 dokumentu *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl*.

Niektoré aktivity pre ich obtiažnosť môžu byť využité na školách pre nadané deti. Hodnotenie jednotlivých aktivít je možné uskutočniť dvomi spôsobmi:

- zo strany učiteľa – na konci danej aktivity učiteľ stručne zhodnotí prácu žiakov, mieru ich angažovanosti,
- zo strany žiakov – učiteľ na konci danej aktivity nechá žiakom priestor na zhodnotenie ich práce, pričom im kladie otázky týkajúce sa prínosu aktivity pre nich samých.

2.1 Finančná zodpovednosť spotrebiteľov

Celková kompetencia

Používanie spoľahlivých informácií a uplatňovanie rozhodovacích procesov v osobných financiách

Čiastková kompetencia 1

Určiť rôzne spôsoby komunikácie o finančných záležitostiach

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných údajov,
- zhodnotiť dôsledky zneužitia osobných údajov,
- vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzaniu konfliktom (finančná inštitúcia, klient).

Základné pojmy

osobné údaje, komunikácia, finančná inštitúcia, klient

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 1 a 2:

Osobné údaje sú všetky informácie, vďaka ktorým je možné identifikovať jednotlivca, napríklad meno a priezvisko, bydlisko, telefónne číslo, škola, pracovisko, vek, rodné číslo, pohlavie, informácie o zdravotnom stave, príslušnosť k náboženskej skupine, sexuálna orientácia, emailová adresa, prístupové heslá k emailovej schránke a k internetovým profilom a iné. Tieto informácie sú užitočné pre rôzne organizácie, ale ak padnú do nesprávnych rúk, vedú napáchať veľa škôd.

Je dôležité premýšľať nad tým, aké informácie organizácii poskytneme a na aký účel budú použité. Sú rôzne spôsoby, ako sa môžu osobné údaje dostať k „nechceným“ adresátom. Môže to byť prostredníctvom emailov, SMS správ, zverejnením na četoch a internetových fórach, zadaním na webových stránkach, ďalej zverejnením v profiloch, na sociálnych sieťach (napr. na Facebooku), na stránkach na zverejňovanie fotografií a videí. Údaje sa k nepovolaným ľuďom môžu dostať aj sprostredkovane, napr. fotografiu uverejní kamarát, rodinnými majetkovými pomermi sa pochváli cez internet dieťa.

Takzvaný phishing (z angl. password fishing – rybárčenie hesiel) je pokus o ukradnutie osobných údajov, napríklad čísla platobnej karty, adresy alebo prihlasovacích údajov cez podvodné e-maily a webové stránky, ktoré sa tvária ako originál, no pochádzajú od podvodníkov „phisherov“. Pritom si stačí pamätať základné pravidlo: banka či internetové stránky sociálnych sietí by nikdy nemali chcieť naše prihlasovacie údaje inde, než na svojom oficiálnom webe.

Charakteristika aktivity č. 1

Názov aktivity	<i>Hlásna trúba</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných údajov
Organizačná forma práce	Frontálna práca, skupinová práca, individuálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Osobné údaje

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 1

1.	Učiteľ premietne žiakom rozprávku <i>Hlásna trúba</i> , ktorá je zverejnená na webovej stránke http://sk.sheeplive.eu/fairytales/hlasna-truba .
2.	Žiaci vyplnia on-line test <i>Hlásna trúba</i> , ktorý sa týka prezradenia údajov o majetkových pomeroch a ktorý je zverejnený na webovej stránke http://sk.sheeplive.eu/test/hlasna-truba .
3.	Žiaci sa následne na internete oboznámia s výsledkami uvedeného testu.
4.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o možnostiach úniku dôležitých osobných údajov z e-mailov.

Charakteristika aktivity č. 2

Názov aktivity	Čo všetko vie o tebe Facebook?
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť možnosti úniku dôležitých osobných údajov
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Vytlačené profily žiakov triedy z Facebooku
Základné pojmy	Osobné údaje

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Bezpečnosť a riziká).

Opis postupu realizácie aktivity č. 2

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Učiteľ dá každej skupine jeden vytlačený profil spolužiaka, ktorého majú na Facebooku.
3. Žiaci majú za úlohu poprezeráť si profil a zistiť z neho čo najviac informácií.
4. Výsledok bez uvádzania mien a iných osobných údajov skupiny prednesú ostatným v triede a tí hádajú, o ktorého spolužiaka ide.
5. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o možnostiach úniku dôležitých osobných údajov z Facebooku.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 3:

Keďže vo svete čoraz viac narastá trend digitalizácie, zvyšuje sa aj miera prenosených a uchovaných dát. Vo väčšine prípadov je síce s osobnými údajmi narábané starostlivo, no nájdú sa aj také prípady, kedy sú dáta odcudzené, prípadne zneužitá na iné účely, napr. marketingové a reklamné účely, zistenie identity, krádež identity, krádež bankových údajov, poškodenie reputácie u potenciálneho zamestnávateľa či obchodného partnera.

Aké sú teda dôsledky zneužitia osobných údajov? Riziká, s ktorými sa môžeme stretnúť, sa pohybujú na škále od miernych (zasielanie nevyžiadanych reklamných emailov po poskytnutí emailovej adresy) až po vážne ohrozenia. Netreba podceňovať fakt, že hociktorý z uvedených spôsobov zneužitia osobných údajov môže byť cestou pre vydieranie, pomstu alebo šikanovanie. Po zverejnení emailovej adresy alebo telefónneho čísla môžeme byť opakovane obťažovaní prezváňaním, zastrášaním vyhrážkami alebo

napádání agresívnými správami. Naše telefonné číslo môže byť zverejnené v rôznych inzerátoch, napr. aj v ponuke erotických služieb. Nabúranie do profilu a vystupovanie v našom mene býva často práve aktom pomsty. Informácie o nás, našej rodine, majetkových pomeroch sa môžu stať podkladom pre vydieranie alebo šikanovanie.

Charakteristika aktivity č. 3

Názov aktivity	<i>Vieš si chrániť osobné údaje?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Zhodnotiť dôsledky zneužitia osobných údajov
Organizačná forma práce	Individuálna práca, skupinová práca
Pomôcky	Vytlačené papiere s činnosťami, písacie potreby
Základné pojmy	Osobné údaje

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 3

	Učiteľ rozdá každému žiakovi papier, na ktorom sú napísané tieto činnosti: <i>Pravidelne aktualizovať antivírusový program vo svojom počítači.</i> <i>Poskytovať osobné údaje pri telefonovaní.</i>
1.	<i>Vyhadzovať do koša dokument s osobnými údajmi.</i> <i>Neuvádzať adresu bydliska v telefonickej hlasovej schránke.</i> <i>Odpovedať na e-mail neznámym odosielateľom.</i>
2.	Žiaci napíšu ku každej činnosti „A“ alebo „N“ podľa toho, či daná činnosť prispieva alebo neprispieva k ochrane osobných údajov.
3.	Učiteľ náhodne vyberie niekoľkých žiakov, ktorí zdôvodnia nimi napísané odpovede.
4.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o dôsledkoch zneužitia osobných údajov.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 4:

Komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzaniu rôznym konfliktom a nedorozumeniam medzi finančnou inštitúciou a klientom.

V prípade akýchkoľvek problémov je potrebné komunikovať s finančnou inštitúciou, a to i v prípade výberu istého finančného produktu alebo už daného v minulosti vrátane splácania pôžičky či podpisu zmluvy. Je potrebné zvážiť a porovnať viac ponúk, nehanbiť sa obrátiť na konkrétnu finančnú inštitúciu alebo využiť služby finančných poradcov, sprostredkovateľov.

Finančná situácia klienta sa môže meniť: k lepšiemu alebo k horšiemu. Ako riešiť prípady, keď svoj finančný záväzok voči finančným inštitúciám nedokáže klient plniť? Finančné inštitúcie odporúčajú komunikovať, pretože snahou finančnej inštitúcie je s klientom sa dohodnúť. Ak klient úver nespláca, je v prípade nezaplatenia splátky úveru kontaktovaný bankou písomne i telefonicky. Snahou je dohodnúť zaplatenie omeškaných splátok. Dohodne sa odklad splátok na nejaké obdobie a termín, kedy musí klient svoj dlh vyrovnať. Niekedy postačí predĺženie lehoty splatnosti úveru, kedy si klient rozloží splácanie úveru na dlhšie obdobie a tým má nižšie splátky (aktívna komunikácia, čiže komunikujú obe strany).

V prípade, že klient nechce komunikovať alebo svoje sľuby opakovane nedodrží a dostane sa do omeškania s viacerými splátkami (pasívna komunikácia, čiže jednostranná), nasleduje vymáhanie pohľadávok využitím všetkých práv vyplývajúcich zo zmluvnej dokumentácie. Postup je vo veľkej miere ovplyvnený tým, či je zo strany klienta serióznym záujem situáciu riešiť. Existujú prípady, kedy klient dobrovoľne predá svoju nehnuteľnosť a svoj dlh vyrovna. Sú i prípady, kedy finančná inštitúcia je nútená podať návrh na exekúciu či realizovať záložné právo. Pokiaľ si klient nájde kupca na svoju nehnuteľnosť sám, finančná inštitúcia mu v snahe riešiť danú situáciu vyjde v ústrety.

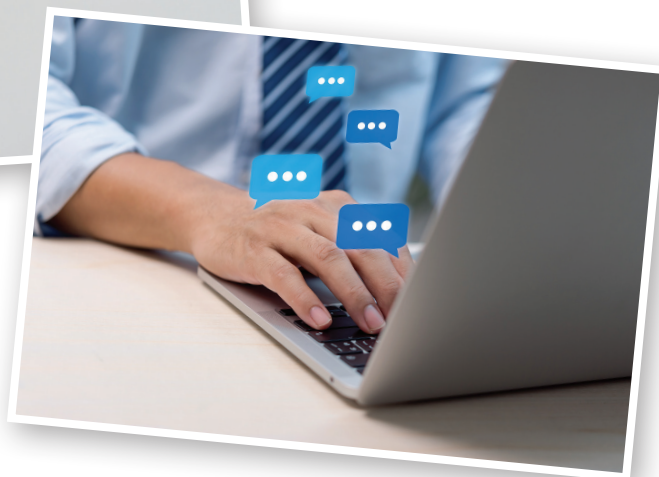
Charakteristika aktivity č. 4

Názov aktivity	<i>Aktívna komunikácia</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť, ako komunikácia o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzaniu konfliktom (finančná inštitúcia, klient)
Organizačná forma práce	Individuálna práca, skupinová práca
Pomôcky	Vytlačené papiere s vetami, písacie potreby
Základné pojmy	Komunikácia, finančná inštitúcia, klient

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 6. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 4

- Učiteľ rozdá každému žiakovi papier, na ktorom sú napísané tieto vety:
1. *Komunikácia klienta s bankou formou mobilného telefónu cez funkciu SMS, pričom banka Vám vystaví autentizačný kalkulátor a ten generuje kód, ktorý vkladáte do štruktúr SMS správy podľa predloženej predlohy.*
  2. *Komunikácia klienta s bankou formou mobilného telefónu vybaveného technológiou WAP, pričom pomocou mobilného telefónu a prehliadača sa dostanete na zabezpečené WAP stránky banky, kde po zadaní autorizačného kľúča môžete zadávať príkazy k úhrade, môžete zisťovať zostatok a pohyby na účte, zriaďovať termínované vklady alebo zisťovať aktuálne kurzy mien.*
  3. *Komunikácia klienta s bankou formou internetu, keď chcete mať nepretržitý prístup k svojim peňažným prostriedkom z prostredia svojho domova a chcete mať ľahkú kontrolu nad svojimi platbami i jednoznačnú komunikáciu s bankou.*
  4. *Komunikácia klienta s bankou formou internetu, pričom na osobnom počítači, ktorý je pripojený na internet, musí byť nainštalovaný software dodaný bankou.*
  5. *Komunikácia klienta s bankou formou telefonického spojenia, pričom ide o non-stop a bezplatný prístup po prihlásení sa cez identifikačný kód.*
2. Učiteľ napíše na tabuľu nasledovné pojmy: *Internet banking, Telebanking, SMS banking, WAP banking, Home banking.*
  3. Žiaci priradia (napíšu) ku každej vete na papieri jeden z týchto piatich pojmov.
  4. Učiteľ náhodne vyberie niekoľkých žiakov, ktorí zdôvodnia nimi napísané.
  5. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, ako komunikácia klienta s finančnou inštitúciou o finančne významných záležitostiach môže pomôcť predchádzaniu konfliktom.

Čiastková kompetencia 2

Stručne zhrnúť hlavné princípy ochrany spotrebiteľov

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane práva na reklamáciu,
- uviesť príklady klamlivých a zavádzajúcich obchodných praktík,
- uviesť príklady falšovaných tovarov (tzv. fejkov).

Základné pojmy

spotrebiteľ, reklamácia, falšovanie

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 5 a 6:

Ak nakupujeme v kamennom či elektronickom obchode, sme spotrebiteľia a máme právo vrátiť tovar, ak má chybu, je nebezpečný alebo nakupujeme v e-shope. V prípade reklamácie chybného tovaru má predávajúci 30 dní, aby chybu opravil. Ak tovar neopraví v tejto lehote alebo sa chyba nedá opraviť, musí kupujúcemu vrátiť peniaze alebo dať mu úplne nový tovar.

Ako kupujúci môžeme tovar vrátiť aj vtedy, keď zistíme, že je nebezpečný, pričom predávajúci je povinný vrátiť peniaze. Ak stratíme doklad o kúpe, môžeme tovar vrátiť priamo výrobcovi či dovozcovi, ktorí by mali byť uvedení na jeho obale.

Pri nákupe v e-shope ako kupujúci máme právo vrátiť tovar do 14 dní odo dňa doručenia predávajúcemu a predávajúci nám musí vrátiť peniaze, pričom príčinu vrátenia tovaru nemusíme predávajúcemu odôvodňovať. Tovar si môžeme po dodaní prezrieť, môžeme ho vyskúšať, ale nesmieme ho používať. Nemôžeme však vrátiť každý tovar kúpený cez internet (napr. tovar, ktorý sa rýchlo kazí alebo CD či DVD, ak odstránime ochrannú fóliu a otvoríme obal).

Ak si objednáme tovar a dôjde úplne iný, ako sme si objednali, tovar môžeme poslať späť predávajúcemu a žiadať, aby nám zaslal presne to, čo sme si objednali. Poštovné a balné spojené s vrátením zlého výrobku a dodaním správneho platí predávajúci.

Pri nákupe v kamennom obchode si musíme tovar dobre prezrieť a vyskúšať, pretože nemôžeme tovar zaplatiť a po pár

dňoch sa vrátiť, že sme si to rozmysleli. Na takejto možnosti sa musíme vopred s predávajúcim dohodnúť, alebo sa pred zaplacením spýtať, či je možné tovar, ktorý si chceme kúpiť, neskôr vymeniť za niečo iné alebo vrátiť a žiadať späť peniaze.

Charakteristika aktivity č. 5

Názov aktivity	<i>Aké máš práva?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane práva na reklamáciu
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Spotrebiteľ, reklamácia

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (témy: Vyhľadávanie na webe, Práca s prezentáciami).

Opis postupu realizácie aktivity č. 5

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Žiaci si vyhľadajú na webe Zákon o ochrane spotrebiteľa, ktorý je uvedený aj na stránke <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2007-250>.
3. Každá skupina na počítači v editore na tvorbu a úpravu prezentácií vytvorí zoznam svojich spotrebiteľských práv vrátane práva na reklamáciu.
4. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede vytvorený zoznam spotrebiteľských práv.

Charakteristika aktivity č. 6

Názov aktivity	<i>Reklamácia</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Vyhľadať informácie o právach spotrebiteľov vrátane práva na reklamáciu
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Vytlačený zákon o ochrane spotrebiteľa, papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Spotrebiteľ, reklamácia

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 9. ročníku ZŠ (téma Oznámenie a vyjadrenie stanoviska).

Opis postupu realizácie aktivity č. 6

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina naformuluje písomné odstúpenie od zmluvy s predávajúcim, u ktorého pred 31 dňami reklamovala hernú konzolu, avšak reklamácia doposiaľ nebola vybavená, pričom uvedie, aké má práva. Žiaci si môžu pomôcť vytlačeným zákonom o ochrane spotrebiteľa.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede naformulované písomné odstúpenie od zmluvy s predávajúcim.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 7 a 8:

Pri nákupe tovarov a služieb, či už z internetového alebo kamenného obchodu, prípadne od predajcu, sme chránení právnymi predpismi pred nekalými obchodnými praktikami, ktoré sú zakázané. Ide o:

- klamlivé praktiky, a to buď aktívne činnosti (poskytovanie klamlivých informácií), alebo pasívne opomenutie (zamlčanie dôležitých informácií),
- agresívne praktiky, ktorými sa obchodníci snažia k nákupu donútiť.

Charakteristika aktivity č. 7

Názov aktivity	<i>Zdanie klame</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť príklady klamlivých a zavádzajúcich obchodných praktík
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Papiere, písacie potreby, farbičky
Základné pojmy	Spotrebiteľ

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 6. až 9. ročníku ZŠ (téma Reklama), Etická výchova v 9. ročníku ZŠ (téma Masmediálne vplyvy).

Opis postupu realizácie aktivity č. 7

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina vymyslí a napíše/nakreslí na papier konkrétne príklady na nasledovné klamlivé a zavádzajúce obchodné praktiky:
  1. vábivá reklama,
  2. manipulovanie detí,
  3. falošné vyhlásenia o liekoch,
  4. falošné „špeciálne“ výhody.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede vymyslené príklady na jednotlivé nekalé obchodné praktiky.

Charakteristika aktivity č. 8

Názov aktivity	<i>Je to naozaj tak?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť príklady klamlivých a zavádzajúcich obchodných praktík
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Spotrebiteľ

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 6. až 9. ročníku ZŠ (téma Argument).

Opis postupu realizácie aktivity č. 8

1. Učiteľ napíše na tabuľu znenie obchodnej praktiky:
„Získajte bezplatne tento jedinečný kvalitný značkový notebook!!! Jediné, čo Vás delí od jeho získania, je registrácia na našej webovej stránke a zaplatenie jednorazového registračného poplatku v sume 60 eur.“
2. Učiteľ vyzve žiakov, aby posúdili, či uvedená obchodná praktika vykazuje znaky nekalej obchodnej praktiky alebo nie.
3. Učiteľ postupne vyvolá žiakov, aby uviedli argumenty, ktoré žiakov viedli k ich záveru.
4. Napokon učiteľ vyzve žiakov, aby vymysleli podobný príklad klamlivej a zavádzajúcej obchodnej praktiky.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 9 a 10:

Dnes sa falšuje takmer všetko. Falšované tovary (tzv. fejky) iba predstierajú, že sú niečím, čím v skutočnosti nie sú. Okrem najčastejších módnych a špičkových výrobkov sa falšujú aj liečivá, automobilové súčiastky, hračky.

Oblasti, ktoré ohrozujú falšované tovary:

1. ZDRAVIE

V súčasnosti sa dajú cez internet objednať aj lieky. Falšované lieky sú nebezpečné, lebo môžu byť vyrobené z akýchkoľvek surovín a môžu spôsobiť vážne zdravotné problémy. Nebezpečné môže byť aj falšované oblečenie. Chemikálie používané v textíliách, odevoch a obuvi v Európe sú podrobne analyzované a sú zakázané, keď sa zistí, že sú škodlivé. Preto odevy legálne predávané v Európe ojedinele spôsobujú alergie a podráždenia. Avšak falšované oblečenie môže obsahovať chemikálie, ktoré neboli testované a môžu poškodiť zdravie.

2. BEZPEČNOSŤ

Obchodníci s falšovanými automobilovými súčiastkami požiadavky na bezpečnosť a environmentálnu výkonnosť motorových vozidiel prehliadajú. Nebezpečenstvo spočíva aj vo výrobkoch, kde je riziko menej zrejme, napr. hračky, pretože môžu obsahovať nebezpečné látky, príp. malé oddeliteľné časti.

3. ZAMESTNANOSŤ

Predaj originálnych výrobkov pomáha udržať pracovné miesta. Kúpou originálnych výrobkov pomôžeme vytvoriť a udržať zamestnanosť v Európe. Falšované výrobky tvoria nekalú konkurenciu pre remeselníkov a podniky z Európy, čím poškodzujú legitímne podniky a spôsobujú rast nezamestnanosti.

4. FINANCIÉ

Kúpa falšovaných výrobkov nie je výhodná, pretože nemusia byť vyrobené podľa rovnakých noriem ako originálne výrobky a je potrebné ich meniť častejšie. Nakupovať lacno znamená nakupovať dvakrát. Stratené pracovné miesta spôsobujú vyššiu mieru nezamestnanosti a vyššie výdavky na sociálnu starostlivosť. Vyššie náklady a nižšie príjmy štátu v jednej oblasti znamenajú vyššie dane v iných oblastiach (MŠVVaŠ SR, 2018a, s. 44).

Charakteristika aktivity č. 9

Názov aktivity	<i>Nebezpečné výrobky</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť príklady falšovaných tovarov (tzv. fejkov)
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Spotrebiteľ, falšovanie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Chémia v 7. ročníku ZŠ (téma Látky a ich vlastnosti), Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 9

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Každá skupina nájde na webovej stránke https://www soi sk / sk / Nebezpecne-vyrobyky / Narodny-trh-SR soi päť výrobkov, ktoré obsahujú nebezpečné ftaláty.
3.	Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede nájdené nebezpečné výrobky.

Charakteristika aktivity č. 10

Názov aktivity	<i>Nie je značka ako značka</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť príklady falšovaných tovarov (tzv. fejkov)
Organizačná forma práce	Frontálna práca, individuálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka, papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Spotrebiteľ, falšovanie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Výtvarná výchova v 5. ročníku ZŠ (téma Podnety dizajnu), Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 10

1. Učiteľ napíše na tabuľu tieto pojmy: *Abidas, Hike, Dolce&Banana, Ghlain Klain, Hugu Boos, Roxana, McDöner's, Kat Kot, Naik, Heimeken.*
2. Učiteľ vyzve žiakov, aby hádali, ktoré známe značky predstavujú jednotlivé fejky napísané na tabuli.
3. Učiteľ postupne vyvolá žiakov, aby zdôvodnili svoje tvrdenie.
4. Učiteľ vyzve každého žiaka, aby navrhol na papier ďalšie príklady fejkov, ktoré predstavujú iné známe značky.
5. Žiaci postupne čítajú učiteľovi príklady navrhnutých značiek, ktoré učiteľ zapisuje na tabuľu.
6. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, či už niekedy kúpili fejky, ktoré predstavujú nejaké známe značky.

Čiastková kompetencia 3

Vysvetliť spôsob regulácie a dohľadu nad finančným trhom

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť význam ochrany vkladov v SR,
- vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi.

Základné pojmy

vklady, bankové subjekty, nebankové subjekty

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 11:

Na Slovensku je dvojstupňový bankový systém, pričom 1. stupeň predstavuje Národná banka Slovenska (NBS alebo centrálna banka) a druhý stupeň tvoria obchodné (komerčné banky). V európskej menovej únii je najvyššou inštitúciou v bankovom systéme Európska centrálna banka (ECB).

Keď vložíme naše peniaze do banky, sú v bezpečí, a to vďaka Fondu ochrany vkladov, ktorý je dôležitým nástrojom na ochranu vkladov. Vklady občanov sú chránené na základe Zákona o ochrane vkladov. V prípade vzniku neschopnosti banky či pobočky zahraničnej banky vyplácať vklady, sa poskytuje klientom náhrada za nedostupné vklady maximálne do výšky 100 000 eur v jednej banke. Táto náhrada sa poskytuje z Fondu na ochranu vkladov, ktorý je tvorený z príspevkov bánk. Nie všetky banky však musia prispievať a pri bankách, ktoré majú na Slovensku len pobočky, môže byť náhrada vyplatená v mene krajiny, kde banka sídli.

Bankový systém je tvorený centrálnou bankou a komerčnými bankami. Väčšina obyvateľov Slovenska má peniaze v bankách, pričom využíva ich produkty a služby.

Charakteristika aktivity č. 11

Názov aktivity	<i>Na čo sú banky?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Vysvetliť význam ochrany vkladov v SR
Organizačná forma práce	Frontálna práca, skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Vklady, bankové subjekty

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (témy: Práca s textom, Vyhľadávanie na webe), Geografia v 8. ročníku ZŠ (téma Slovensko), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Občianska náuka v 9. ročníku ZŠ (téma Finančné inštitúcie).

Opis postupu realizácie aktivity č. 11

1. Žiaci si pozrú približne desaťminútové české kreslené video o dejinách peňazí, bankách, platobných kartách a zabezpečení vkladov.
Spomínané video je zverejnené na https://www.youtube.com/watch?v=o_fLzJv6Q9g.
2. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
3. Každá skupina napíše v editore na tvorbu a úpravu textu čo najviac bánk, ktoré pozná a farebne v nich zvýrazní tie, ktoré majú sídlo na Slovensku.
4. Jeden žiak z každej skupiny odprezentuje pred ostatnými v triede vytvorený zoznam bánk.
5. Žiaci si vyhľadajú na webe Zákon o ochrane vkladov, ktorého znenie je uvedené aj na stránke <https://www.fovsr.sk/sk/zakon-o-ochrane-vkladov/>.
6. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o význame ochrany vkladov na Slovensku.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 12:

Medzi nebankové finančné inštitúcie patria:

1. poisťovne – poskytujú poistnú ochranu osôb a majetku na základe zmluvy, ktorú klient uzatvoril s poisťovňou z vlastného, dobrovoľného rozhodnutia,
2. penzijné fondy – poskytujú dôchodkové sporenie,
3. investičné spoločnosti – zhromažďujú peňažné prostriedky od ľudí na základe verejnej výzvy (na účel ich investovania do majetku vymedzeného zákonom),
4. obchodníci s cennými papiermi – obchodujú s cennými papiermi,
5. ostatné inštitúcie:
  - lízingové spoločnosti – zaoberajú sa prenájomom vecí,
  - faktoringové spoločnosti – odkupujú pohľadávky vzniknuté z dodávateľsko-odberateľských vzťahov,
  - Fond ochrany vkladov,
  - Garančný fond investícií – slúži na výplatu náhrad za nedostupný clientský majetok klientov – obchodníkov s cennými papiermi a správcovských spoločností,
  - Burza cenných papierov,
  - Slovenská kancelária poisťovateľov,
  - nebankové inštitúcie poskytujúce predaj na splátky, spotrebiteľské úvery a ďalšie finančné služby (napr. Home Credit Slovakia a.s., CETELEM SLOVENSKO a.s.).

Pri každej investícii v akejkoľvek finančnej inštitúcii sa treba pýtať, či spadá pod ochranu vkladov podľa zákona o ochrane vkladov.

Dôležitý je význam dôveryhodnosti informačných zdrojov. Je potrebné dávať si pozor na marketingové nástroje ako reklamné ťahy médií, nekalé praktiky nebankových subjektov, pôsobenie reklamy na ľudí, navádzanie na konzumný spôsob života, zneužívanie neznalosti konkrétnej informácie, malú informovanosť o ponuke na trhu a podceňovanie rizík na finančnom trhu.

Charakteristika aktivity č. 12

Názov aktivity	<i>Pozor na úspory</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Vysvetliť rozdiel medzi bankovými a nebankovými subjektmi
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Vklady, nebankové subjekty

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Občianska náuka v 9. ročníku ZŠ (téma Finančné inštitúcie).

Opis postupu realizácie aktivity č. 12

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina vyhľadá na internete príklad krachu nebankových subjektov na Slovensku v minulosti.
3. Učiteľ vyvolá jedného žiaka z každej skupiny, aby prezentoval nájdený príklad a aby vysvetlil príčiny (dôvody) a spôsoby straty celoživotných úspor ľudí.
4. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o rozdieloch medzi bankovými a nebankovými subjektmi.

Čiastková kompetencia 4

Posúdiť význam boja proti korupcii, podvodom, ochrany proti praniu špinavých peňazí.

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- identifikovať korupčné správanie,
- identifikovať podvodné správanie,
- uviesť príklady zneužívania verejných zdrojov.

Základné pojmy

korupcia, podvod, verejné zdroje

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 13, 14 a 15:

Korupcia je konflikt medzi verejným a súkromným záujmom, ktorý sa prejavuje zneužitím postavenia alebo funkcie v politike, verejnej správe alebo hospodárstve k osobnému prospechu. Typickým znakom korupcie je konanie v tajnosti v rozpore s dobrými mravmi, medzi dvomi či viacerými stranami, často spojené s nátlakom na jednu stranu a s úplatkárstvom.

O aktívnej korupcii hovoríme, keď nejaká osoba podpláca. Naopak pasívna korupcia znamená, keď sa nejaká osoba necháva podplácať.

Okrem priamej korupcie existuje aj nepriama korupcia – založená na prijímaní úplatku osobou, ktorá má ďalej svojim vplyvom pôsobiť na iného, aby ten poskytol podplácajúcej osobe určité výhody, spočívajúce v porušení svojich povinností vyplývajúcich zo zamestnania, povolania, funkcie alebo postavenia alebo na podplácaní takejto, na iného pôsobiacej osoby.

V súvislosti s voľbami či športom sa možno stretnúť aj s volebnou alebo športovou korupciou. O volebnú korupciu ide napríklad vtedy, keď si zástupcovia politickej strany kupujú voličské hlasy, teda dar alebo službu podmieňujú volením ich kandidáta. O športovej korupcii hovoríme vtedy, keď dôjde k manipulácii priebehu a výsledkov športových súťaží, a to tak zo strany podplácajúceho, ktorý je iniciátorom tejto nekalej činnosti, ako aj podplácaného, ktorý v praxi manipuláciu zápasu vykoná na športovisku. Akýkoľvek prejav korupcie je na Slovensku trestným činom.

Charakteristika aktivity č. 13

Názov aktivity	„Ústava“ triedy
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Identifikovať korupčné správanie
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Korupcia

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Občianska náuka v 6. ročníku ZŠ (téma Moja trieda), Etická výchova v 8. ročníku ZŠ (téma Neetické konanie človeka).

Opis postupu realizácie aktivity č. 13

1.	Učiteľ napíše na tabuľu tieto otázky: <i>Poznáš statočného človeka?</i> <i>Podľa čoho si rozpoznal, že je statočný a čestný?</i> <i>Ktoré hodnoty uznáva?</i>
2.	Učiteľ rozdelí triedu do dvojíc.
3.	V každej dvojici vedú žiaci navzájom interview s otázkami z tabule.
4.	Učiteľ vyvolá každú dvojicu, aby odprezentovala svoje zistenia a učiteľ ich zapisuje na tabuľu.
5.	Trieda vytvára kódex čestného správania triedy. Žiaci hlasujú, ktoré z hodnôt a férových správání na tabuli budú a ktoré nebudú súčasťou „ústavy“ či „kódexu“ triedy. Spoločne skúmajú rozdiel medzi hodnotou a normou (pravidlom) a formulujú konkrétne pravidlá, ktoré vyplývajú z nimi vybraných hodnôt pre „ústavu“ triedy.
6.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, ktoré z hodnôt na tabuli podporujú neskorumpovanú spoločnosť v ich obci alebo meste, kde žijú.

Charakteristika aktivity č. 14

Názov aktivity	Čo je korupcia?
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Identifikovať korupčné správanie
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Korupcia

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Etická výchova v 8. ročníku ZŠ (téma Neetické konanie človeka).

Opis postupu realizácie aktivity č. 14

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Žiaci si vyhľadajú na webe aktuálne znenie trestného zákona, ktorého tretí diel sa zaoberá práve korupciou a ktorý je aj na stránke https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-300 . S týmto zákonom sa oboznámia.
3.	Každá skupina nájde na internete nejaký článok z médií súvisiaci s korupciou na Slovensku.
4.	Zástupca každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede nájdený článok ohľadom korupcie.

Charakteristika aktivity č. 15

Názov aktivity	<i>Poznáš rozdiel?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Identifikovať korupčné správanie
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	—
Základné pojmy	Korupcia

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Etická výchova v 8. ročníku ZŠ (téma Neetické konanie človeka).

Opis postupu realizácie aktivity č. 15

1.	Učiteľ prečíta žiakom dve situácie: <ul style="list-style-type: none"> • Sudca opakovane prevzal úplatky za skoré ukončenie občiansko-právneho konania, čím spáchal trestný čin prijímania úplatku a zneužívanie právomoci verejného činiteľa. • Štatutár stavebnej firmy sľúbi predsedovi výberovej komisie, že ak bude mestský projekt rekonštrukcie parku pridelený jeho firme, táto následne predsedovi výberovej komisie za tretinovú cenu zrekonštruuje dom.
2.	Učiteľ vyzve žiakov, aby určili a odôvodnili, ktorá situácia predstavuje aktívnu korupciu a ktorá pasívnu.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 16:

Podvodu sa dopúšťa ten, kto na škodu cudzieho majetku seba alebo iného obohatí tým, že uvedie niekoho do omylu alebo využije niečí omyl. Podvod je vo všeobecnosti protiprávne (a teda nesprávne) konanie, ktorého sa môže dopustiť fyzická alebo právnická osoba. Klasickým príkladom podvodu môže byť správanie podomového predajcu, ktorý sa osobe vyššieho veku pokúša predáť nekvalitnú vec (napr. hrnce), ktorú vydáva za originál určitej značky.

Charakteristika aktivity č. 16

Názov aktivity	Podvod
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Identifikovať podvodné správanie
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Podvod

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Etická výchova v 8. ročníku ZŠ (téma Neetické konanie človeka).

Opis postupu realizácie aktivity č. 16

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina nájde na internete nejaký článok z médií súvisiaci s podvodným správaním na Slovensku.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede nájdený článok súvisiaci s podvodným správaním.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 17:

Podstatu zneužívania verejných zdrojov tvoria príklady podvodného správania pri realizácii projektov z Európskej únie, napr. použitie finančných prostriedkov na iný ako určený účel, predkladanie neúplných dokumentov k vyúčtovaniu príspevku z fondov Európskej únie, nezrealizované položky v rámci rozpočtu projektu, zneužívanie eurofondov na súkromné účely, predkladanie falošných faktúr, daňové a colné podvody, nepravdivé údaje týkajúce sa vykonaných prác.

Charakteristika aktivity č. 17

Názov aktivity	Verejné zdroje
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Uviest' príklady zneužívania verejných zdrojov
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Verejné zdroje

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Etická výchova v 8. ročníku ZŠ (téma Neetické konanie človeka).

Opis postupu realizácie aktivity č. 17

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina nájde na internete nejaký článok z médií súvisiaci so zneužívaním verejných zdrojov na Slovensku.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede nájdený článok súvisiaci s problematikou zneužívania verejných zdrojov.

2.2 Plánovanie, príjem a práca

Celková kompetencia

Vyhodnotenie vzťahu práce a osobného príjmu

Organizovanie osobných financií a používanie rozpočtu na riadenie toku peňazí

Čiastková kompetencia 1

Identifikovať zdroje osobných príjmov

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť pojem mzda (hrubá, čistá),
- charakterizovať príjem z podnikateľskej činnosti.

Základné pojmy

príjem, čistá mzda, hrubá mzda, cena práce, podnikateľská činnosť, zisk

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 18, 19 a 20:

Mzda je odmena za prácu. Cenu práce tvorí hrubá mzda spolu s odvodmi zamestnávateľa. Výška mzdy pracovníka závisí od druhu a množstva vykonanej práce, jej kvality, od vzdelania a dĺžky praxe pracovníka, odvetvia práce a pod.

Keď po ukončení školy jej absolventi nastúpia do zamestnania, uzatvoria so svojím zamestnávateľom pracovnú zmluvu, ktorá okrem iného obsahuje aj mzdové podmienky, spravidla výšku hrubej mzdy. Pre plánovanie svojich výdavkov je potrebné vedieť, že nedostanú na svoj účet v banke celú v zmluve dohodnutú mzdu. Na účet dostanú čistú mzdu (po odrátaní odvodov a daní, prípadne ďalších zrážok).

Charakteristika aktivity č. 18

Názov aktivity	<i>Hrubá a čistá mzda</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť pojem mzda (hrubá, čistá)
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Počítač s internetom
Základné pojmy	Príjem, čistá mzda, hrubá mzda

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 18

1. Žiaci si pozrú takmer deväťminútové české kreslené video o hrubom a čistom príjme, výdavkoch, pôžičkách a cene výrobku. Spomínané video je zverejnené na <https://www.youtube.com/watch?v=ukhM4c-WXoM>.
2. Žiaci na základe informácií z premietnutého videa vysvetlia pojmy hrubá a čistá mzda.

Charakteristika aktivity č. 19

Názov aktivity	<i>Platy</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť pojem hrubá mzda
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Príjem, hrubá mzda

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Matematika v 8. ročníku ZŠ (téma Aritmetický priemer), Geografia v 8. ročníku ZŠ (téma Slovensko).

Opis postupu realizácie aktivity č. 19

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina sa oboznámi s webovou stránkou <https://www.platy.sk/platy>, kde sú uvedené priemerné hrubé platy ľudí v rôznych pracovných oblastiach na Slovensku podľa prieskumu v eurách (ide iba o priemerné hodnoty).
3. Žiaci tieto hodnoty porovnajú s priemernou mesačnou mzdou v hospodárstve za rok 2021 (prípadne iného roku), ktorú vyhľadajú na stránke Štatistického úradu Slovenskej republiky.

Charakteristika aktivity č. 20

Názov aktivity	<i>Trocha matematiky</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť pojem mzda (hrubá, čistá)
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Papiere, písacie a rysovacie potreby, počítače s internetom
Základné pojmy	Príjem, čistá mzda, hrubá mzda

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Matematika v 7. ročníku ZŠ (téma Percentá).

Opis postupu realizácie aktivity č. 20

1. Žiaci pomocou mzdovej kalkulačky na internete vypočítajú čistú mzdu slobodného a bezdetného dospelého človeka, ktorého hrubá mzda je 1 000 eur.
2. Učiteľ vyzve žiakov, aby narysovali kruhový diagram percentuálneho zastúpenia jednotlivých zložiek uvedenej hrubej mzdy.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 21 a 22:

Ten, kto sa chce stať podnikateľom, musí mať 18 rokov, dobrý podnikateľský nápad a potrebný kapitál (peniaze či majetok), s ktorým možno začať. Podnikateľ si určuje predmet podnikania, nesie podnikateľské riziko a vykonáva činnosť sústavne, samostatne. Základným cieľom podnikateľa je dosahovanie zisku. Podnikateľ hospodári s majetkom a podniká na vlastný účet.

Charakteristika aktivity č. 21

Názov aktivity	<i>Podnikanie</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Charakterizovať príjem z podnikateľskej činnosti
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	—
Základné pojmy	Podnikateľská činnosť

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 21

1. Učiteľ vyzve žiakov, aby sa zamysleli nad tým, čo je to podnikanie, prečo ľudia podnikajú a čo z toho majú. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu.
2. Učiteľ požiada žiakov, aby vysvetlili tvrdenie:
„Začať podnikáť je ako vyskočiť z lietadla bez padáka. Počas letu si musí podnikateľ padák zostrojiť a dúfať, že sa otvorí pred tým, než narazí na zem.“

Charakteristika aktivity č. 22

Názov aktivity	<i>Zisk alebo strata?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Charakterizovať príjem z podnikateľskej činnosti
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Podnikateľská činnosť, zisk, strata

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 6. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 22

- Učiteľ nakreslí na tabuľu schému týkajúcu sa podnikania:

$$\boxed{} - \boxed{} = \boxed{}$$
- Učiteľ vyzve žiakov, aby doplnili do obdĺžnikov tieto pojmy: *náklady, zisk, príjmy, strata*, pričom v jednom obdĺžniku môžu byť aj dva pojmy.
- Žiaci odpovedia učiteľovi na otázky:
  - *Čo je to príjem z podnikania?*
  - *Kedy firma dosahuje zisk z podnikania?*
  - *Kedy firma dosahuje stratu z podnikania?*
 Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu.

Čiastková kompetencia 2

Vypracovať finančný plán

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť prvky osobného rozpočtu (pravidelné a nepravidelné príjmy, výdavky a úspory),
- zostaviť rozpočet domácnosti,
- zostaviť jednoduchý podnikateľský zámer a rozpočet malého podniku – fyzickej osoby,
- charakterizovať typy rozpočtov (vyrovnaný, schodkový, prebytkový) na úrovni rodiny.

Základné pojmy

príjmy, výdavky, úspory, rozpočet, podnikateľský zámer

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 23:

Osobný rozpočet tvoria pravidelné a nepravidelné príjmy, výdavky a úspory. Príjmy možno dosiahnuť rôznymi spôsobmi, napr. prácou ako zamestnanec, podnikaním, prenájmom nehnuteľností (dom, byt, pôda), vlastníctvom cenných papierov (akcie, dlhopisy), sociálnou podporou, podporou v nezamestnanosti, prevzatím daru, predajom majetku, sezónnymi prácami, brigádou, výhrou v lotérii, dedičstvom. Výdavkami môžu byť poplatky za bývanie, stravu, dopravu, štúdium a vzdelanie, komunikáciu (telefóny, internet), lieky, ochorenia, úrazy, návštevu lekára, kozmetiku, oblečenie, divadlo a kino.

Charakteristika aktivity č. 23

Názov aktivity	<i>Osobný rozpočet</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Vysvetliť prvky osobného rozpočtu (pravidelné a nepravidelné príjmy, výdavky a úspory)
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Príjmy, výdavky, úspory, rozpočet

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s tabuľkami), Občianska náuka v 9. ročníku ZŠ (téma Osobný rozpočet).

Opis postupu realizácie aktivity č. 23

1. Žiaci na počítači vytvoria tabuľku s dvoma stĺpcami, pričom do jedného vpíšu údaje týkajúce sa ich osobných príjmov a do druhého stĺpca vpíšu údaje súvisiace s ich osobnými výdavkami. V tabuľke farebne zvýraznia príjmy či výdavky, ktoré môžu byť pravidelné.
2. Učiteľ vyzve žiakov, aby prezentovali pred ostatnými v triede vytvorené tabuľky s príjmami a výdavkami.
3. Učiteľ sa opýta v triede, kto zo žiakov má nejaké úspory a na aký účel si sporiť.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 24, 25 a 26:

Informáciu o príjmoch a výdavkoch v danom čase nám dáva rozpočet. Rodinný rozpočet je plán finančného hospodárenia domácnosti, ktorý vedie k získaniu kontroly nad finančnou situáciou rodiny a ku zníženiu rizika zbytočných výdavkov a prípadného zadlžovania. Na základe toho je možné nájsť zdroje pre rezervy a úspory, a tým sa pripraviť na nečakané výdavky. Pri zostavovaní rodinného rozpočtu je dôležité:

1. zosumarizovať si všetky svoje čisté príjmy,
2. zosumarizovať si všetky výdavky vrátane mimoriadnych platieb,
3. urobiť si rozdiel medzi príjmami a výdavkami,
4. aktualizovať a kontrolovať stav.

Rozpočet môže byť vyrovnaný, schodkový alebo prebytkový.

Charakteristika aktivity č. 24

Názov aktivity	<i>Moja família</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Zostaviť rozpočet domácnosti
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Príjmy, výdavky, úspory, rozpočet

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Občianska náuka v 9. ročníku ZŠ (téma Rodinný rozpočet) a v 6. ročníku ZŠ (téma Moja rodina).

Opis postupu realizácie aktivity č. 24

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina si zahrá hru Moja Família, ktorá je zverejnená na stránke <https://www.mojafamilia.sk/web/financna-gramotnost-pre-zs/> a ktorá buduje u žiakov povedomie o elementárnej finančnej gramotnosti, a to formou, ktorá je žiakom blízka – elektronická hra, chatbot, sociálne siete. Počas hry je žiak v úlohe rodinného manažéra, ktorý riadi 4-člennú rodinu v domčeku tak, aby ekonomicky vyšla s platom a súčasne boli všetci zdraví a šťastní. Cieľom hry je nasporiť počas piatich mesiacov na dovolenku pre virtuálnu rodinu. Hra má päť kôl. V každom kole musí žiak urobiť veľa rozhodnutí od zaplatenia potravín cez nákup oblečenia až po rozhodnutie, či celá rodina pôjde na víkendovú brigádu. Počas hry sa menia príjmy a výdavky.

Charakteristika aktivity č. 25

Názov aktivity	<i>Rodinný rozpočet</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Zostaviť rozpočet domácnosti
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Príjmy, výdavky, úspory, rozpočet

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Občianska náuka v 9. ročníku ZŠ (téma Rodinný rozpočet), Občianska náuka v 6. ročníku ZŠ (téma Moja rodina).

Opis postupu realizácie aktivity č. 25

1. Učiteľ rozdelí triedu na štyri skupiny žiakov.
2. Každá skupina predstavuje jednu fiktívnu rodinu v istej životnej situácii. Úlohou žiakov je vypracovať rozpočet svojej fiktívnej domácnosti.
  1. skupina – manželia (dôchodcovia), ktorí žijú na dedine, pestujú na záhrade ovocie aj zeleninu a chovajú zvieratá.
  2. skupina – bezdetný mladý pár, pričom obaja pracujú vo firme v Bratislave a vedú rušný spoločenský život.
  3. skupina – zamestnaní rodičia (predavači) s dvomi deťmi na základnej škole, ktorí žijú v štvorizbovom byte v Banskej Bystrici.
  4. skupina – slobodná matka (učiteľka), ktorá je rozvedená, má v starostlivosti syna a žijú v podnájme v Trnave.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede vytvorený rozpočet svojej fiktívnej domácnosti.

Charakteristika aktivity č. 26

Názov aktivity	<i>Rozpočet</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Charakterizovať typy rozpočtov (vyrovnaný, schodkový, prebytkový) na úrovni rodiny
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Príjmy, výdavky, rozpočet

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Občianska náuka v 9. ročníku ZŠ (téma Rodinný rozpočet), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 26

1. Učiteľ vyzve žiakov, aby vymysleli 3 modely životných situácií v rodine, ktorá má:
  1. vyrovnaný rozpočet,
  2. schodkový rozpočet,
  3. prebytkový rozpočet.
2. Učiteľ zapisuje na tabuľu informácie od žiakov.
3. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, ako možno riešiť na úrovni rodiny:
  - a) prebytkový rozpočet,
  - b) schodkový rozpočet.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 27:

Pre úspešné podnikanie by mal mať podnikateľ vypracovaný podnikateľský plán na určité obdobie. Ten určuje postupy a metódy na dosiahnutie cieľov a môže byť podkladom pre banku pri žiadosti o úver pre podnikateľov. Podnikateľský plán konkretizuje podnikateľský zámer. Súčasťou podnikateľského zámeru sú

údaje o žiadateľovi, charakteristika zámeru, postup realizácie zámeru, miesto realizácie zámeru, marketingové informácie, slabé a silné stránky zámeru, finančná prognóza, doplňujúce údaje, kalkulácia predpokladaných nákladov.

Charakteristika aktivity č. 27

Názov aktivity	<i>Chceš podnikat?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Zostaviť jednoduchý podnikateľský zámer a rozpočet malého podniku – fyzickej osoby
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom, papiere formátu A2, písacie potreby, farbičky
Základné pojmy	Rozpočet, podnikateľský zámer

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Plagát).

Opis postupu realizácie aktivity č. 27

1. Žiaci si pozrú 12-minútovú videoprezentáciu, ktorá je zverejnená na <https://youtu.be/DWe2FPRzPBU> a ktorá sa zameriava na význam a obsah podnikateľského plánu v podnikaní.
2. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
3. Každá skupina na základe vzorového podnikateľského plánu „Bagetéria a pekáreň“, ktorý je uvedený na webovej stránke <https://www.podnikajte.sk/podnikatelsky-plan/podnikatelsky-plan-bageteria>, zostaví jednoduchý podnikateľský zámer a rozpočet iného malého podniku (čistiareň, oprava obuvi, cestovná kancelária a iné) formou papierového plagátu.
4. Jeden žiak z každej skupiny odprezentuje pred ostatnými v triede vytvorený plagát.

Čiastková kompetencia 3

Vysvetliť daňový a odvodový systém

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní.

Základné pojmy

príjem, dane

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 28:

Daň je platba fyzických alebo právnických osôb, ktorá je zákonom určená. Daň vyberá štát a orgány miestnej samosprávy v prospech štátneho rozpočtu na úhradu verejných výdavkov vo vopred určenej výške a s presne určeným termínom splatnosti.

Štát využíva príjmy z daní na financovanie potrieb v týchto oblastiach:

- ekonomická oblasť,
- všeobecné verejné služby,
- sociálne zabezpečenie,
- vzdelávanie,
- verejný poriadok a bezpečnosť,
- ochrana životného prostredia,
- obrana,
- rekreácia,
- kultúra a náboženstvo,
- bývanie a občianska vybavenosť,
- zdravotníctvo.

Charakteristika aktivity č. 28

Názov aktivity	Štát a dane
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Uviesť príklady, ako štát využíva príjmy z daní
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Počítač s internetom
Základné pojmy	Príjem, dane

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Biológia v 8. ročníku ZŠ (téma Životné prostredie).

Opis postupu realizácie aktivity č. 28

Žiaci si pozrú na webovej stránke
<https://taxedu.campaign.europa.eu/sk/teachers-corner> tieto krátke videá:

Čo je to daň?

Ako vznikli dane?

Kto v súčasnosti platí dane?

1. *Kto vyberá dane a prečo?*

Mám prínos z daní? Aký?

Čo sa stane, ak neplatíš dane?

Aké druhy daní existujú?

Platia daň aj podniky?

Čo je to príjem a ako sa zdaňuje?

Môžu dane pomôcť chrániť životné prostredie?

2. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o príkladoch, ako štát využíva príjmy z daní.

Čiastková kompetencia 4

Zhrnúť právne formy podnikania a základné predpisy pre oblasť podnikania

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť podstatu a význam podnikania na príkladoch podnikateľských subjektov v praxi,
- navrhnuť vlastný projekt a individuálne aj tímovo pracovať na jeho realizácii.

Základné pojmy

podnikanie, projekt

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 29 a 30:

Podnikanie je sústavná činnosť vykonávaná samostatne podnikateľom vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť s cieľom dosiahnutia zisku. Podnikanie je tvorivá ľudská činnosť, ktorá má určité charakteristické znaky, napr. iniciatívnosť, smelosť a vynaliezavosť. Práve vďaka nim podnikateľ prídje na svoj podnikateľský nápad. Tento nápad by mal byť dostatočne dobrý na to, aby z neho mohol byť fungujúci biznis.

Charakteristika aktivity č. 29

Názov aktivity	<i>Podnikateľské príbehy</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Vysvetliť podstatu a význam podnikania na príkladoch podnikateľských subjektov v praxi
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Podnikanie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 29

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Každá skupina si prečíta jeden z príbehov podnikateľov, ktorí sa podelili o to, ako prišli na svoje nápady a ako z nich vytvorili úspešné produkty. Príbehy sú na webovej stránke https://www.podnikajte.sk/temy/podnikatelske-pribehy .
3.	Jeden žiak z každej skupiny vysvetlí ostatným v triede podstatu a význam podnikania na príklade vybraného podnikateľského subjektu.
4.	Žiaci otestujú svoje zručnosti v online podnikateľskom kvíze, ktorý je zverejnený na http://kviz2.ideanet.sk/ .

Charakteristika aktivity č. 30

Názov aktivity	<i>Projekt</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Navrhnuť vlastný projekt a individuálne aj tímovo pracovať na jeho realizácii
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Papiere formátu A2, písacie potreby, farbičky
Základné pojmy	Podnikanie, projekt

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 6. až 9. ročníku ZŠ (téma Projekt).

Opis postupu realizácie aktivity č. 30

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Každá skupina navrhne vlastný projekt týkajúci sa školy.
3.	Jeden žiak z každej skupiny odprezentuje pred ostatnými v triede návrh projektu.
4.	Každá skupina pracuje na realizácii navrhnutého projektu.

2.3 Rozhodovanie a hospodárenie spotrebiteľov

Celková kompetencia

Porozumenie a orientovanie sa v zabezpečovaní životných potrieb jednotlivca a rodiny

Čiastková kompetencia 1

Poznať a zosúladiť osobné, rodinné, spoločenské potreby

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť, kedy sporiť a kedy si požičať (rozdiel medzi úsporami a pôžičkou),
- vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb.

Základné pojmy

potreba, úspory, pôžička

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 31:

Potreba je pocit nedostatku niečoho, ktorý nás núti, aby sme tento nedostatok odstránili. Podľa Maslowovej teórie potrieb možno potreby človeka rozdeliť na fyziologické potreby, potreby istoty, sociálne potreby, potreby seberealizácie a duchovné potreby. Najskôr si človek uspokojuje svoje fyziologické potreby, ktoré sú pre neho nenahraditeľné a bez ktorých by neprežil (potreba dýchania, regulácie telesnej teploty, vody, spánku, prijímania potravy a potreba vylučovania). Tieto nižšie potreby sú základom pre naplnenie vyšších potrieb. V našej spoločnosti má väčšina detí zabezpečené základné životné potreby a necítia tlak na ich uspokojovanie, lebo to za nich robia rodičia. Preto sa u nich do popredia dostávajú želania, čo by chceli (kúpiť alebo dostať), a tie sa pod nátlakom konzumnej spoločnosti stupňujú.

Charakteristika aktivity č. 31

Názov aktivity	<i>Peniaze a potreby</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť na konkrétnych príkladoch funkciu peňazí ako prostriedku na zabezpečenie životných potrieb
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Potreba

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 31

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina napíše na papier konkrétne príklady, ako peniaze slúžia na zabezpečenie životných potrieb.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede svoje príklady.
4. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, ako peniaze slúžia na zabezpečenie životných potrieb.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 32:

Človek si musí najskôr uspokojiť potreby (aspoň tie základné), až potom si plniť svoje želania. V súčasnosti je spoločnosť viac-menej zvyknutá žiť na dlh. Je však rozdiel, či žijeme na dobrý dlh alebo na zlý dlh. Príkladom dobrého dlhu je kúpa práčky na splátky (pretože bez práčky nevie domácnosť fungovať). Príkladom zlého dlhu je úver na rodinnú dovolenku, lebo sa

bez nej dá zaobísť a pre ktorú je potrebné na istý čas navýšiť svoje výdavky o splátku úveru. V uvedenom prípade zlého dlhu je lepšie si sporiť a nákup odložiť.

Niektoré veci potrebujeme len jednorazovo alebo raz za čas. Vtedy ich nemusíme kupovať, lebo existujú požičovne vecí za nižšie náklady. Napríklad, keď chceme sami zrekonštruovať kúpeľňu, nebudeme rezačku na obkladačky kupovať, ale si ju požičiame v požičovni náradia. Požičiavať veci si môžeme aj od kamarátov, susedov či známych, no je dôležité s požičanou vecou zaobchádzať šetrne a opatrne. Pri pôžičke z banky musíme počítvať s tým, že v budúcnosti budeme musieť vrátiť vyššiu sumu, ako sme si požičali (navýšenú o úroky a poplatky).

Pri sporení sa naše peniaze môžu v čase zhodnocovať, ale aj znehodnocovať, čo závisí od výšky inflácie a miery zhodnotenia. Sporiť môžeme aj vtedy, ak príjmy prevyšujú výdavky. Sporenie je proces vyčleňovania časti príjmu na použitie v budúcnosti – odkladanie finančných čiastok na pravidelnej alebo jednorazovej báze za účelom dosiahnutia určitej sumy peňazí v budúcnosti. Je dôležité si zapamätať, že úspory sú zdrojom hotovosti v núdzi.

Charakteristika aktivity č. 32

Názov aktivity	<i>Úspory či pôžička?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť, kedy sporiť a kedy si požičiavať (rozdiel medzi úsporami a pôžičkou)
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Úspory, pôžička

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 32

- Učiteľ napíše na tabuľu tieto pojmy:
BYT, LYŽOVAČKA, VIANOČNÉ DARČEKY, CHLADNIČKA, AUTO
- Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, pri kúpe ktorého tovaru/služby napísaného na tabuli je výhodnejšie požičať si peniaze a kedy je lepšie ich sporiť, pričom žiaci zdôvodnia svoje tvrdenia.

Čiastková kompetencia 2

Prijímať finančné rozhodnutia so zvažovaním alternatív a ich dôsledkov

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- zoradiť osobné finančné ciele podľa ich priority,
- prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností a zhodnotiť ich dôsledky,
- opísať základné typy bankových produktov.

Základné pojmy

finančné ciele, bankové produkty

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 33:

Osobné finančné ciele je možné zrealizovať pomocou dobrého finančného plánu.

Dobre vytvorený finančný plán pomôže z odložených peňazí vytvoriť v budúcnosti slušné dlhodobé úspory.

Je dôležité držať sa svojich cieľov a finančného plánu.

Charakteristika aktivity č. 33

Názov aktivity	<i>Aké máš ciele?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Zoradiť osobné finančné ciele podľa ich priority
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Počítač s internetom, papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Finančné ciele

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 33

1. Učiteľ premietne žiakom takmer 12-minútové video o finančnom plánovaní, ktoré je zverejnené na webovej stránke <https://www.youtube.com/watch?v=LI6eBhjkeZM>.
2. Po vzhliadnutí videa žiaci napíšu na papier zoznam svojich osobných finančných cieľov, ktoré sú:
  - a) krátkodobé (do 1 roka),
  - b) strednodobé (do 5 rokov),
  - c) dlhodobé (viac ako 5 rokov),
 a zoradia ich podľa priority.
3. Učiteľ vyzve niekoľkých žiakov, aby prezentovali ostatným spolužiakom v triede svoj vytvorený zoznam cieľov.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 34:

V dnešnom uponáhľanom svete nie je vôbec jednoduché vybrať si to najlepšie riešenie alebo produkt, či už je to kúpa bicykla alebo využitie služieb kaderníčky. Prebytok možností v každom odvetví, obzvlášť v tom finančnom, spôsobuje výrazný zmätok pri samotnom rozhodovaní sa. Práve vďaka tejto situácii je nevyhnutné mať aspoň základné finančné vzdelanie.

Jednou z najdôležitejších zručností je vedieť si spočítať nákladovosť ktoréhokoľvek produktu. Či už to je investovanie, poistenie, úvery alebo samotný bežný účet, ktorý využívajú takmer všetci. Najčastejšími poplatkami sú napríklad vstupné, správcovské, administratívne, za vedenie účtu. Vďaka takémuto prepočtu dokáže aj bežný občan zhodnotiť, či služba alebo daný produkt je pre neho výhodný.

Charakteristika aktivity č. 34

Názov aktivity	<i>Rozhodni sa!</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Prijímať finančné rozhodnutia na základe svojich reálnych možností a zhodnotiť ich dôsledky
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	—
Základné pojmy	Finančné ciele

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 34

1. Učiteľ prečíta žiakom príbeh Adama, ktorý má pred sebou niekoľko finančných rozhodnutí, s ktorými potrebuje pomôcť:
Adam je v maturitnom ročníku jednej strednej odbornej školy elektrotechnickej v Bratislave. Má priateľku, s ktorou plánuje spoločnú budúcnosť hneď po ukončení školy, kedy by sa chcel osamostatniť, pričom zvažuje prenájom 1-izbového bytu v Bratislave. Zo školy chodí na prax do istej firmy a sú s ním spokojní, preto mu prisľúbili pracovné miesto, keď doštuduje. Podmienkou je urobiť si vodičský preukaz, aby mohol jazdiť na služobnom aute. Z rôznych brigád sa mu zatiaľ podarilo našetriť dve tisíc eur. Keďže s priateľkou oslávia na Silvestra 1. výročie ich vzťahu, chcel by ju vziať na Silvestrovský pobyt na nejakú chatu. Okrem toho sa blížia Vianoce a nemá pre priateľku žiaden darček pod stromček.
2. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, aké má Adam možnosti, čo sa týka jeho finančných rozhodnutí, pričom žiaci majú za úlohu zhodnotiť ich dôsledky.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 35:

Základné typy bankových produktov sú:

1. platobné karty – debetné alebo kreditné (úverové),
2. vklady – na bežný, termínovaný alebo sporiaci účet,
3. úvery – povolené prečerpanie, kreditná karta, spotrebiteľský úver, hypotekárny úver, americká hypotéka, stavebný úver/mediúver.

Charakteristika aktivity č. 35

Názov aktivity	Bankové produkty
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Opísať základné typy bankových produktov
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Bankové produkty

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe).

Opis postupu realizácie aktivity č. 35

1. Učiteľ rozdelí triedu na tri skupiny žiakov.
2. Prvá skupina vyhledá na internete čo najviac informácií (charakteristík) k platobným kartám, druhá skupina ku vkladom a tretia skupina k úverom.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede vyhledané informácie o danom produkte.

Čiastková kompetencia 3

Uplatniť spotrebiteľské zručnosti pri zodpovednom rozhodovaní o nákupe

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- opísať spôsob rozhodovania pri sporení a investovaní finančných prostriedkov,
- rozlíšiť pozitívne a negatívne vplyvy reklamy na spotrebiteľa.

Základné pojmy

sporenie, investovanie, vplyv reklamy

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 36:

Svoj majetok môžeme zveľaďovať celkom jednoducho – sporením a investovaním. Tým, že nemáme každé euro, ktoré zarobíme, môžeme aspoň 10 % zo svojho mesačného príjmu odložiť a nechať ich zarábať ďalšie peniaze, a tým zvyšovať svoj majetok. To, koľko ľudia sporia, je ovplyvnené ich príjmom, očakávaniami budúceho príjmu, úrokovými mierami, infláciou a zdanením. Konkurencia v bankovníctve je vysoká. Každá finančná inštitúcia ponúka množstvo možností, ako zhodnotiť vklady.

Existuje veľa spôsobov investovania peňazí – napríklad kúpa bytu a jeho prenájom, investovanie peňazí do investičných fondov, vklad na bankový účet s vysokými úrokmi, investovanie do vzdelania, zaplatenie školného na prestížnej vysokej škole. Dôležité je uvedomiť si, že peniaze nie je vhodné minúť len na zážitky a cestovanie, ale myslieť aj na budúcnosť.

Charakteristika aktivity č. 36

Názov aktivity	Výhra
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Opísať spôsob rozhodovania pri sporení a investovaní finančných prostriedkov
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Sporenie, investovanie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 6. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 36

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Žiaci v rámci jednotlivých skupín vedú diskusiu o tom, čo by urobili s peniazmi, keby vyhrali 50 000 eur. Každá skupina napíše na papier konkrétne príklady sporenia a investovania finančných prostriedkov z výhry.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede svoje príklady, pričom opíše spôsob, akým sa jeho skupina rozhodovala.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 37:

Tak ako banky, investičné a poisťovacie spoločnosti tvrdo pracujú na tom, aby presvedčili ľudí sporiť a investovať viac peňazí, tak na druhej strane spoločnosti vyrábajúce výrobky a poskytujúce služby presvedčajú ľudí, aby kúpili ich výrobky, a tak minuli viac. Na to slúži reklama.

Reklama môže mať pozitívny, no aj negatívny vplyv na spotrebiteľa. Jedným z pozitívnych vplyvov je na-

príklad výchova, kedy sa ľudia dozvedia niečo poučné – fajčenie spôsobuje rakovinu a srdcovo-cievne ochorenia. Na druhej strane reklama láka a môže spôsobiť závislosť na určitom produkte – cigarety, káva, alkohol. Ľudia sú často nespokojní s tým, že nie sú takí dokonalí ako postavy z reklamných šotov, že nemajú veci, ktoré podľa reklamy majú tí správni ľudia a bez ktorých sa nedá žiť.

Charakteristika aktivity č. 37

Názov aktivity	Reklama
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Rozlíšiť pozitívne a negatívne vplyvy reklamy na spotrebiteľa
Organizačná forma práce	Individuálna práca, frontálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom, tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Vplyv reklamy

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Slovenský jazyk a literatúra v 5. až 9. ročníku ZŠ (témy: Reklama, Vlastný názor, Diskusia), Etická výchova v 9. ročníku ZŠ (téma Masmediálne vplyvy).

Opis postupu realizácie aktivity č. 37

1. Žiaci vyhľadajú na webe Zákon o reklame, ktorý je uvedený aj na stránke <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2001-147>, a oboznámia sa s ním.
2. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, čo všetko by nemalo byť prípustné v reklame. Žiacke názory zapisuje na tabuľu. Žiaci porovnávajú svoje názory z tabule s informáciami, ktoré sú uvedené v Zákone o reklame.
3. Učiteľ vyzve žiakov, aby uviedli príklady negatívne, ale aj pozitívne pôsobiacich reklám, s ktorými sa v živote stretli.

Čiastková kompetencia 4

Opísať používanie rôznych metód platenia

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- opísať moderné spôsoby platenia,
- rozlíšiť platobné karty podľa funkcie (debetné, kreditné),
- opísať spôsoby platenia v tuzemskej a zahraničnej mene,
- porozumieť prepočtu meny (napríklad českých korún na Euro a naopak).

Základné pojmy

debetná karta, kreditná karta, valuty, devízy, mena, kurz

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 38:

Elektronické bankovníctvo umožňuje klientom banky uskutočňovať určité druhy bankových operácií priamo zo svojho počítača, pričom majú svoje finančné prostriedky vždy po ruke a to 24 hodín denne. Pod pojmom elektronické bankovníctvo sa skrýva široká paleta služieb: Telebanking (phone-banking), GSM banking, Mailbanking, SMS banking, Internet banking, WAP banking, Home banking, ePay, Platby platobnou kartou cez internet.

Žiakov upozorníme, že pri operáciách prostredníctvom pripojenia cez internet musia dbať na bezpečnosť – do svojho účtu sa nepripájať cez verejné siete, do internetbankingu sa pripájať výhradne pomocou oficiálnej web stránky banky, vytvárať si bezpečné heslá a odhlasovať sa po ukončení práce s internetbankingom.

Charakteristika aktivity č. 38

Názov aktivity	<i>Chceš byť in?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Opísať moderné spôsoby platenia
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Elektronické bankovníctvo

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 5. až 6. a/alebo 7. až 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe).

Opis postupu realizácie aktivity č. 38

1.	Učiteľ rozdelí triedu na deväť skupín žiakov.
2.	Každá skupina vyhľadá na internete čo najviac informácií o jednej z vyššie uvedeníých služieb elektronického bankovníctva, pričom skupiny vyhľadávajú navzájom inú službu.
3.	Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede vyhľadané informácie o danej službe.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 39:

Platobné karty predstavujú pohodlný a bezpečný nástroj na bezhotovostné prevody peňažných prostriedkov. Platobná karta umožňuje svojim držiteľom platiť za tovar v obchodoch, reštauráciách, hoteloch, na čerpacích staniách, na internete. Umožňuje vyberať hotovosť z bankomatov nepretržite 24 hodín denne, v banke, zmenárňach a iných finančných inštitúciách. Najrozšírenejším druhom platobných kariet na Slovensku je debetná karta. Ďalším druhom je kreditná karta.

Charakteristika aktivity č. 39

Názov aktivity	<i>Debetná versus kreditná</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Rozlíšiť platobné karty podľa funkcie (debetné, kreditné)
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Počítač s internetom, magnetická tabuľa, magnetky, fixka, vytlačené papiere s tvrdeniami
Základné pojmy	Debetná karta, kreditná karta

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Matematika v 9. ročníku ZŠ (téma Triedenie údajov), Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 39

1.	Učiteľ premietne žiakom dve videá: 1. video hovorí o tom, aký je rozdiel medzi debetnou a kreditnou kartou a je zverejnené na webovej stránke https://www.youtube.com/watch?v=NrGGnMyPEIM , 2. video hovorí o tom, ako správne používať kreditnú kartu a je zverejnené na stránke https://www.youtube.com/watch?v=qjYP_r5iwNQ .
2.	Učiteľ napíše na tabuľu vedľa seba dva pojmy: <i>kreditná karta</i> , <i>debetná karta</i> .
3.	Učiteľ rozdá žiakom vytlačené papiere s tvrdeniami: <ul style="list-style-type: none"> • Vydáva sa k bežnému účtu. • Vlastné prostriedky sa využívajú do výšky disponibilného zostatku. • Výhodná pre platby/výbery v hotovosti z bankomatu. • Z bankomatu sa ňou vyberajú vlastné peniaze. • Primárne určená na platby, nie na výber z bankomatu. • Bez nutnosti založenia bežného účtu. • Čerpanie prostriedkov do výšky úverového rámca – požičané peniaze od banky. • Výber z bankomatu sa správa ako spotrebný úver, ktorý je ihneď k dispozícii.
4.	Žiaci roztriedia tvrdenia a pripnú ich magnetkami na tabuľu pod pojmy podľa toho, ktoré z uvedených tvrdení platí pre kreditnú a ktoré pre debetnú kartu.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 40:

Platbu v tuzemskej či zahraničnej mene je možné riešiť hotovostným alebo bezhotovostným platobným stykom.

Hotovostný platobný styk je presun hotovosti v rámci niekoľkých subjektov aj bez nutnosti účasti bánk. Patria sem priame platby v hotovosti, realizované najmä v obchodoch, v bankách formou vkladu či výberu z účtu a pod.

Bezhotovostný platobný styk, ktorý prebieha na základe platobného príkazu klienta v banke, sa nazýva bankový prevod. Pri bankovom prevode dochádza k presunu peňažných prostriedkov medzi dvoma bankovými účtami.

Na platby v tuzemskej mene sa využíva systém SEPA (Single Euro Payments Area), ktorý predstavuje jednotnú oblasť platieb v eurách. Platby v zahraničnej mene nie sú považované za SEPA platby.

Číslo bankového účtu príjemcu je potrebné použiť v tvare IBAN, čo je medzinárodné číslo bankového účtu. IBAN sa používa pri zahraničných transakciách v rámci Európskej únie a má rovnakú štruktúru vo všetkých jej krajinách.

Charakteristika aktivity č. 40

Názov aktivity	Mena
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Opísať spôsoby platenia v tuzemskej a zahraničnej mene
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Počítač s internetom
Základné pojmy	Platby, mena

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 40

1. Učiteľ premietne žiakom video týkajúce sa SEPA, ktoré je zverejnené na webovej stránke <https://www.youtube.com/watch?v=EbcEaalUGco>.
2. Učiteľ oboznámi žiakov so stránkou Národnej banky Slovenska, na ktorej sú informácie o IBAN <https://nbs.sk/platby/vseobecne-informacie/iban/>.
3. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, aké sú spôsoby platenia v tuzemskej a zahraničnej mene.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 41 a 42:

Kurzový lístok uvádza cenu zahraničných peňazí za eurá. Cena – kurz je však iná pri predaji a nákupe, devízach a valutách. Valuty sú bankovky a mince cudzích štátov, teda hotovostné peniaze, ktoré potrebujeme napr. pred dovolenkou v zahraničí. Devízy sú bezhotovostné peniaze zostávajúce na účtoch. Ak si chceme v banke za eurá nakúpiť britské libry, zmenia nám ich kurzom valuty predaj, lebo banka nám valuty predáva. Ak chceme libry zmeniť na eurá, prepočítajú sa kurzom valuty nákup, lebo banka od nás valuty nakupuje. Kurz v kurzovom lístku vyjadruje, koľko jednotiek danej meny dostaneme za 1 eur.

Charakteristika aktivity č. 41

Názov aktivity	<i>Aký je kurz?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Porozumieť prepočtu meny (napríklad českých korún na Euro a naopak)
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom, kalkulačky, papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Mena, kurz

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Matematika v 6. ročníku ZŠ (téma Počtové výkony s desatinnými číslami).

Opis postupu realizácie aktivity č. 41

1.	Žiaci na kalkulačke vypočítajú, koľko eur predstavuje 1 000 českých korún, ak podľa kurzového lístka je kurz zo dňa 25. 10. 2022 takýto: 1 EUR = 24,472 CZK. Výsledok zaokrúhlia na dve desatinné miesta.
2.	Žiaci svoj výpočet skontrolujú pomocou webovej kalkulačky uvedenej na stránke NBS https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/kurzovy-listok/kalkulacka .

Charakteristika aktivity č. 42

Názov aktivity	<i>Na zamyslenie</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 4	Porozumieť prepočtu meny
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Mena, kurz

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 42

1.	Učiteľ napíše na tabuľu dve vety: 1. Pri nákupe cudzej meny – čím je kurz vyšší, tým je to pre mňa ..... 2. Pri predaji cudzej meny – čím je kurz nižší, tým je to pre mňa .....
2.	Žiaci doplnia do viet pojem „horšie“ alebo „lepšie“.
3.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o princípe prepočtu meny.

2.4 Úver a dlh

Celková kompetencia

Udržanie výhodnosti, požičiavanie za priaznivých podmienok a zvládanie dlhu

Čiastková kompetencia 1

Identifikovať riziká, prínosy a náklady jednotlivých typov úverov

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru vrátane používania kreditnej karty,
- aplikovať na príkladoch jednoduché úročenie,
- analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a dôvody a riziká nákupov na úver.

Základné pojmy

úver, kreditná karta, jednoduché úročenie

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 43:

Úver je služba, ktorá nám umožňuje dostať hotovosť, tovary alebo služby v prítomnosti s vedomím, že za ne zaplatíme v budúcnosti. Čerpaním úveru sa stávame dlžníkmi.

Existuje niekoľko typov úverov: hypotekárny úver, stavebný úver/mediúver, povolené prečerpanie, spotrebiteľský úver, americká hypotéka a kreditná karta.

Charakteristika aktivity č. 43

Názov aktivity	Úver
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Zhodnotiť výhody a nevýhody využívania úveru vrátane používania kreditnej karty
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	—
Základné pojmy	Úver, kreditná karta

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 43

1.	<p>Učiteľ prečíta žiakom nasledujúce tvrdenia a žiaci určia pri každom tvrdení, či patrí medzi výhody alebo nevýhody úveru:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Úver mi umožňuje tešiť sa okamžite z výrobku, na ktorý by som inak musel dlho čakať. 2. K cene tovaru predávaného na úver sa často pridáva úrok či iné príplatky. 3. Úver mi dovoľuje načasovať si nákup tak, aby som mal možnosť využiť výhodný nákup. 4. Niekedy sa mi vďaka kreditnej karte príliš ľahko míňajú peniaze. 5. Na úver môžem nakupovať čo chcem a kedy chcem, preto ignorujem výpredaje. 6. Kreditná karta je bezpečný spôsob, ako mať pri sebe kúpnu silu pri cestovaní. 7. Úver mi poskytuje pomoc v núdzi.
2.	<p>Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o výhodách a nevýhodách využívania úveru vrátane používania kreditnej karty.</p>

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 44:

Pri jednoduchom úročení sa úrok počíta vždy len z požičanej sumy peňazí, pričom nedochádza k úročeniu predchádzajúcich úrokov.

Úrokový výnos U (alebo preplatenie) vypočítame

podľa jednoduchého vzorca: $U = \frac{K \cdot p \cdot n}{100}$, kde

K sú požičané peniaze alebo istina či kapitál,

p je ročná úroková miera v percentách,

n je doba splatnosti v rokoch.

Charakteristika aktivity č. 44

Názov aktivity	Je to jednoduché
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Aplikovať na príkladoch jednoduché úročenie
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka, počítače s internetom, kalkulačka, papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Jednoduché úročenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Matematika v 7. ročníku ZŠ (téma Jednoduché úrokovanie) a 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Práca s kalkulačkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 44

1. Učiteľ napíše na tabuľu zadanie úlohy:
Vypočítajte, akú čiastku budete vracať banke, ak ste si od nej požičali 5 000 eur na 6 mesiacov pri ročnej úrokovej miere 9 %?
2. Žiaci danú úlohu riešia na kalkulačke a svoj výpočet overia použitím úverovej kalkulačky, ktorá je dostupná na webovej stránke <https://index.sme.sk/kalkulacky/uverovakalkulacka>.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 45 a 46:

Možnosť čerpať úver neponúkajú len banky, ale aj splátkové spoločnosti, či firmy poskytujúce rýchle pôžičky. Inzeráty rôznych nebankových inštitúcií sú mnohokrát veľmi lákavé. Ich najväčšou výhodou pre spotrebiteľa je fakt, že ide o bezúčelovú pôžičku, často bez potvrdenia príjmu, bez ručiteľa, dokonca do 24 hodín alebo aj hneď. Za tieto výhody si spomínané inštitúcie vypýtajú väčší úrok ako banky. Častokrát býva v ponuke takejto rýchlej pôžičky uvedená iba výška pravidelnej splátky a nie úroková miera. Toto je jeden z dôvodov, prečo treba byť pri výbere spoločnosti poskytujúcej hotovostnú pôžičku opatrný. Dôležité je preštudovať si samotnú zmluvu o pôžičke a preveriť si poplatky, najmä poplatky v situácii, kedy nastanú problémy so splácaním. Aj v letákoch rôznych obchodných sietí sa často vyskytujú lákavé ponuky nákupu na splátky. Výhodou takýchto ponúk je, že tovar môžeme mať hneď, splácať ho budeme postupne.

RPMN (ročná percentuálna miera nákladov) predstavuje celkové náklady spojené s úverom či pôžičkou. RPMN sa vyjadruje v percentách a spotrebiteľovi umožňuje jednoduché porovnanie spotrebiteľských úverov a pôžičiek v predzmluvnej fáze. Do výpočtu sa zahŕňajú okrem výšky úrokovej sadzby aj poplatky spojené s úverom či pôžičkou.

Charakteristika aktivity č. 45

Názov aktivity	<i>Rýchla pôžička</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a dôvody a riziká nákupov na úver
Organizačná forma práce	Frontálna práca, individuálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Pôžička

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (témy: Inzerát, Diskusia), Matematika v 7. ročníku ZŠ (téma Jednoduché úrokovanie).

Opis postupu realizácie aktivity č. 45

1.	Učiteľ prečíta žiakom príbeh rodiny vo finančnej núdzi, ktorá objavila inzerát na rýchlu pôžičku vo výške 600 eur. V zmluve sa zaviazala na pravidelné splátky 40 eur, na dobu splácania 20 týždňov s frekvenciou týždenného splácania.
2.	Žiaci pomocou kalkulačky, ktorá je zverejnená na webovej stránke https://openiazoch.zoznam.sk/hotovostne-pozicky/kalkulacka , vypočítajú, koľko percentný úrok by rodina platila, keby pôžičku splácala celý rok.
3.	Žiaci nájdu webovú stránku s úrokovými sadzbami rôznych bánk a porovnajú ich s vypočítanou úrokovou sadzbou v tejto úlohe.
4.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, čo zistili.

Charakteristika aktivity č. 46

Názov aktivity	<i>Ide o akciu?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Analyzovať možnosti získavania finančných prostriedkov cez bankové a nebankové subjekty a dôvody a riziká nákupov na úver
Organizačná forma práce	Frontálna práca, individuálna práca
Pomôcky	Kalkulačka, papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Splátky

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Matematika v 7. ročníku ZŠ (téma Jednoduché úrokovanie).

Opis postupu realizácie aktivity č. 46

1.	Učiteľ prečíta žiakom nasledujúcu akciovú ponuku predaja notebooku s možnosťou nákupu na splátky: „Akciová cena 450 eur, teraz zaplatíte iba 45 eur, notebook si môžete hneď odnieť. Potom 10 mesiacov budete splácať vždy po 45 eur.“
2.	Žiaci pomocou kalkulačky vypočítajú, koľko eur by v skutočnosti celkom za notebook zaplatili.
3.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, čo zistili.

Čiastková kompetencia 2

Mať základné informácie o jednotlivých druhoch úverov poskytovaných spotrebiteľom

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov,
- vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri úveroch spotrebiteľom.

Základné pojmy

spotrebiteľský úver

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 47:

Medzi spotrebiteľské úvery patria pôžičky, bezúčelové úvery, lízing, kreditné karty, úvery zabezpečené ručiteľmi, splátkové úvery a iné. Práva a povinnosti spotrebiteľa a poskytovateľov sú uvedené v zákonoch o spotrebiteľských úveroch.

Podľa zákona spotrebiteľ môže odstúpiť od zmluvy o spotrebiteľskom úvere bez uvedenia dôvodu do 14 kalendárnych dní odo dňa uzavretia zmluvy.

Zákon sa týka všetkých poskytovateľov spotrebiteľských úverov: bánk, nebankových spoločností, splátkových a lízingových spoločností.

Charakteristika aktivity č. 47

Názov aktivity	<i>Spotrebiteľský úver</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť príklady spotrebiteľských úverov a ich poskytovateľov
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Spotrebiteľský úver

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 47

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina vyhľadá na webovej stránke NBS troch poskytovateľov spotrebiteľských úverov.
3. Každá skupina následne na stránke vybraných poskytovateľov spotrebiteľských úverov vyhľadá konkrétny typ ponúkaného spotrebiteľského úveru. Úvery analyzuje, porovná ich výhodnosť a vyhodnotí.
4. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede nájdené informácie.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 48 a 49:

Pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere má spotrebiteľ nárok byť bezplatne informovaný aj o úrokovej sadzbe a ročnej percentuálnej miere nákladov (RPMN), ako i celkovej čiastke, ktorú musí spotrebiteľ zaplatiť za úver.

Systém ochrany spotrebiteľa pri spotrebiteľských úveroch sa vzťahuje na oblasť reklamy, predzmluvné informačné povinnosti, náležitosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere, informačné povinnosti po uzatvorení zmluvy o spotrebiteľskom úvere.

Charakteristika aktivity č. 48

Názov aktivity	<i>Ochrana spotrebiteľa</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri úveroch spotrebiteľom
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Spotrebiteľský úver

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 48

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Žiaci sa v rámci skupín oboznámia so systémom ochrany spotrebiteľa pri spotrebiteľských úveroch, ktorý je uvedený v zákone č. 129/2010 Z. z. uverejnenom na webovej stránke <https://www.epi.sk/zz/2010-129>.
3. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o zistených informáciách ohľadom systému ochrany spotrebiteľa pri úveroch spotrebiteľom.

Charakteristika aktivity č. 49

Názov aktivity	<i>Pred uzavretím zmluvy</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Vysvetliť systém ochrany spotrebiteľa pri úveroch spotrebiteľom
Organizačná forma práce	Frontálna práca, individuálna práca
Pomôcky	Počítač s internetom, vytlačené papiere s vetami, tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Spotrebiteľský úver

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou).

Opis postupu realizácie aktivity č. 49

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Učiteľ premietne žiakom video o RPMN, ktoré je uverejnené na webovej stránke https://www.youtube.com/watch?v=47VMIL1sBo .
3.	Učiteľ rozdá žiakom papiere s vytlačenými vetami, ktoré predstavujú jednotlivé kroky spotrebiteľa pred uzavretím zmluvy o spotrebiteľskom úvere: <ol style="list-style-type: none"> 1. Dôkladne si preštudujeme ..... úverov. 2. Pozorne si prečítame ..... zmluvy. 3. Starostlivo si preštudujeme ....., ktoré vyplývajú zo zmluvy. 4. Overíme si, či sme schopní ..... úvery. 5. Je podstatné dôsledne ..... dôveryhodnosť ..... subjektov. 6. Pri úveroch porovnávame ..... 7. .... splácaním úverov sa vyhneme problémom. 8. .... prístupom k splácaniu dlhu sa vyhneme nepríjemnostiam.
4.	Učiteľ napíše na tabuľu pojmy: <i>ponuky, zodpovedným, splácať, pravidelným, podmienky, RPMN, nebankových, sankcie, si overiť</i> .
5.	Žiaci doplnia do viet pojmy z tabule.

Čiastková kompetencia 3

Zhodnotiť možnosti, ako sa vyhnúť problémom so zadlžením (predĺžením) alebo ako ich zvládnuť

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov,
- zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie.

Základné pojmy

dlhy, vymáhanie, úverová história

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 50:

Úverový vzťah má dve zmluvné strany – veriteľa a dlžníka. Veriteľ (väčšinou banka) poskytne klientovi (dlžníkovi) na stanovenú dobu peňažné prostriedky. Z tohto platného záväzku je dlžník povinný vrátiť veriteľovi požičané peňažné prostriedky.

V prípade, že dlžník svoj dlh v stanovenej lehote nesplatí, veriteľ má právo od dlžníka vymáhať dlh zákonnými prostriedkami. Akékoľvek vymáhanie splatenia dlžnej čiastky má svoje pravidlá, ktoré by mali byť veriteľom i samotným dlžníkom dodržiavané a rešpektované.

Charakteristika aktivity č. 50

Názov aktivity	<i>Ach, tie dlhy!</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Uviesť príklady legálnych a nelegálnych postupov pri vymáhaní dlhov
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Magnetická tabuľa, magnetky, fixka, vytlačené papiere s tvrdeniami
Základné pojmy	Dlhy, vymáhanie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Matematika v 9. ročníku ZŠ (téma Triedenie údajov).

Opis postupu realizácie aktivity č. 50

1.	Učiteľ napíše na tabuľu vedľa seba dva pojmy: <i>legálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky,</i> <i>nelegálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky.</i>
2.	Učiteľ rozdá žiakom vytlačené papiere s tvrdeniami: <ul style="list-style-type: none"> • Exekučné konanie. • Impulzívne až agresívne konanie veriteľa. • Upomienky od samotného veriteľa. • Najatie si súkromnej firmy na vymáhanie. • Nekorektné činnosti veriteľa so znakmi trestného činu. • Vyhrážanie sa poškodením majetku dlžníkovi i jeho rodine. • Predaj pohľadávky veriteľom. • Podanie žaloby na zaplatenie konkrétnej dlžnej čiastky. • Navodzovanie dojmu zastrašovania či vydierania.
3.	Žiaci roztriedia tvrdenia a pripnú ich magnetkami na tabuľu pod pojmy podľa toho, ktoré z uvedených tvrdení platí pre legálne a ktoré pre nelegálne spôsoby na vymáhanie dlžnej čiastky. Svoju kategorizáciu zdôvodnia.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 51:

Pri podaní žiadosti o úver sa banka zaujíma o úverovú históriu klienta.

Do žiadosti o úver sa vpisujú informácie o všetkých aktuálnych úverových produktoch klienta, ktoré si banky preverujú prostredníctvom úverového registra.

Úverový register spravuje informácie o úveroch (bankových aj nebankových), kreditných kartách, povolenom prečerpaní, ale aj podaných žiadostiach o úver (a ich prípadnom zamietnutí).

Ak sme v minulosti zabudli zaplatiť splátku úveru, táto informácia je v úverovom registri uvedená. A ostáva tam ešte 5 rokov po riadnom splatení daného úveru.

Pre klienta je vždy lepšie mať nejakú pozitívnu úverovú históriu ako nemať žiadnu. Banka totiž vidí klientovu splátkovú disciplínu.

Charakteristika aktivity č. 51

Názov aktivity	<i>História</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Zhodnotiť význam úverovej histórie a budovanie pozitívnej úverovej histórie
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Úverová história

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 51

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina vyhľadá na internete príklady úverových produktov, ktoré prispievajú k budovaniu pozitívnej úverovej histórie.
3. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o význame úverovej histórie klienta pri podaní jeho žiadosti o úver.

2.5 Sporenie a investovanie

Celková kompetencia

Aplikácia rôznych investičných stratégií, ktoré sú v súlade s osobnými cieľmi

Čiastková kompetencia 1

Vysvetliť, ako sporenie prispieva k finančnej prosperite

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“,
- opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele.

Základné pojmy

sporenie, núdzový fond

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 52:

Na uskutočnenie našich snov nestačí len snívať, ale treba najmä konať. Pravidelným odkladaním sa dá vytvoriť tzv. „núdzový fond“. Núdzový fond je finančná rezerva, ktorú tvoria peniaze vyčlenené na neočakávané výdavky alebo na živobytie v prípade straty zamestnania, dlhodobej choroby či úrazu. Jeho hodnota je spravidla vo výške 3 až 6-mesačných príjmov domácnosti.

Charakteristika aktivity č. 52

Názov aktivity	<i>Núdzový fond</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť hodnotu a význam „núdzového fondu“
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Sporenie, núdzový fond

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 52

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina predstavuje rodinu, ktorá si nasporila na „núdzový fond“ 7 000 eur. Učiteľ zadá jednotlivým skupinám jednu banku na Slovensku, na stránke ktorej žiaci vyhľadajú sporiace produkty. Žiaci sa rozhodnú, ktorý typ sporenia je najvýhodnejší pre uloženie ich peňazí z „núdzového fondu“.
3. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede najvýhodnejší sporiaci produkt danej banky.
4. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o hodnote a význame „núdzového fondu“.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 53:

Pri sporení treba mať nejaký cieľ – predstavu, na čo sporíme. Podľa toho, za aký čas chceme daný cieľ dosiahnuť, si vieme naplánovať, koľko je potrebné sporiť.

Finančné ciele sa z časového hľadiska delia na:

- krátkodobé (do 1 roka) – napr. nákup práčky,
- strednodobé (do 5 rokov) – napr. nákup auta,
- dlhodobé (viac ako 5 rokov) – napr. zabezpečenie bývania.

Dlhodobé sporenie v banke znamená s veľkou pravdepodobnosťou stratu spôsobenú infláciou (rastom cien), preto je sporenie v banke výhodnejšie pre krátkodobé finančné ciele.

Charakteristika aktivity č. 53

Názov aktivity	<i>Sporenie</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Opísať pozitívne a negatívne stránky sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Sporenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 53

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina vyhľadá na internete informácie o pozitívnych a negatívnych stránkach sporenia na krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele.
3. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o vyhľadaných informáciách.

Čiastková kompetencia 2

Zhodnotiť investičné alternatívy

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom,
- uviesť možnosti využitia voľných finančných prostriedkov (sporenie, produkty so štátnym príspevkom, nehnuteľnosti),
- zdôvodniť výber zvoleného produktu pre investovanie voľných finančných prostriedkov.

Základné pojmy

investície, voľné finančné prostriedky

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 54:

Občania, ktorí majú voľné finančné prostriedky, ich môžu využiť na sporenie alebo ich môžu investovať. Rozdiel medzi sporením a investovaním je hlavne vo výške predpokladaného výnosu a v miere rizika. Pri sporení poznáme výšku výnosu, pretože vieme, koľko peňazí budeme mať na konci sporenia, riziko straty je veľmi malé.

Pri investíciách nie je záruka ich zhodnotenia, očakávaný výnos býva spravidla väčší ako pri sporení, no väčšie je aj riziko straty.

Charakteristika aktivity č. 54

Názov aktivity	<i>Mám peniaze, čo s nimi?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť možnosti využitia voľných finančných prostriedkov (sporenie, produkty so štátnym príspevkom, nehnuteľnosti)
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka, kalkulačka, papiere, písacie a rysovacie potreby
Základné pojmy	Voľné finančné prostriedky

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia), Matematika v 7. ročníku ZŠ (téma Jednoduché úrokovanie) a 9. ročníku ZŠ (téma Grafické znázorňovanie závislostí).

Opis postupu realizácie aktivity č. 54

1.	<p>Učiteľ žiakom prečíta a na tabuľu napíše zadanie úlohy: <i>Predstav si, že máš voľné finančné prostriedky v hodnote 150 000 eur.</i> <i>Vypočítaj, graficky znázorni, porovnaj a zdôvodni výber toho, čo je pre teba výhodnejšie:</i> a) ak si uložíš 150 000 eur do banky na dobu 25 rokov, pričom ročná úroková miera je 4 % a úroky si každý rok vyberieš, alebo b) ak za 150 000 eur kúpiš byt a následne ho budeš po dobu 25 rokov prenajímať za 5 000 eur ročne?</p>
2.	<p>Žiaci v oboch prípadoch vykonajú výpočet, graficky znázornia závislosť množstva získaných finančných prostriedkov od času a grafy porovnajú.</p>
3.	<p>Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o iných možnostiach využitia voľných finančných prostriedkov.</p>

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 55:

Na investovanie vždy potrebujeme peniaze. Ak investujeme, chceme, aby nám vložené peniaze zarobili čo najviac, pričom zvažujeme výhody a riziká. Je dôležité sa rozhodnúť, ktoré investovanie je pre nás najlepšie. Existujú rôzne faktory, ktoré vplývajú na to, aké riziko je pre nás akceptovateľné. Môže to byť vek, príjmy, zodpovednosť a čas.

Investíciami, ktoré umožňujú rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom, sú otvorený podielový fond a likvidné akcie.

Charakteristika aktivity č. 55

Názov aktivity	<i>Chceš ďalšie peniaze?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Uviesť príklad investície, ktorá umožňuje rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Investície

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 55

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Každá skupina vyhľadá na internete informácie o otvorenom podielovom fonde a likvidných akciách.
3.	Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede nájdené informácie o otvorenom podielovom fonde a likvidných akciách.
4.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, prečo otvorený podielový fond a likvidné akcie predstavujú investície, ktoré umožňujú rýchly a jednoduchý prístup k finančným prostriedkom.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 56:

Investícia je akýkoľvek vklad na nadobudnutie majetku, ktorý neslúži na okamžitú spotrebu, ale na zabezpečenie príjmov v budúcnosti. Označuje sa to pojmom aktíva. Voľné finančné prostriedky môžeme investovať do aktív:

- nefinančných – napr. nehnuteľnosti, zlato, cenné predmety,
- finančných – napr. cenné papiere (akcie, dlhopisy).

Akcia je druh cenného papiera, s ktorým je spojený podiel na majetku akciovej spoločnosti a tiež práva jeho majiteľa (akcionára) podieľať sa na riadení, zisku a likvidačnom zostatku akciovej spoločnosti. Skutočnou hodnotou akcie je jej kurz na burze cenných papierov. Dlhopisy sú cenné papiere vydávané dlžníkom, ktorým môže byť štát, banka, podnik, mesto, alebo aj fyzická osoba, ktorá je zapísaná v obchodnom registri.

Charakteristika aktivity č. 56

Názov aktivity	<i>Investícia</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Zdôvodniť výber zvoleného produktu pre investovanie voľných finančných prostriedkov
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka, počítače s internetom
Základné pojmy	Investície, voľné finančné prostriedky

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe).

Opis postupu realizácie aktivity č. 56

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Učiteľ napíše na tabuľu zadanie úlohy:
Predstavte si, že máte voľné finančné prostriedky v hodnote 100 000 eur, ktoré plánujete investovať do rôznych produktov.
3. Každá skupina vyhladá na internete produkty pre investovanie svojich voľných finančných prostriedkov.
4. Jeden žiak z každej skupiny prezentuje pred ostatnými v triede zvolené produkty pre investovanie voľných finančných prostriedkov a zdôvodní ich výber.

2.6 Riadenie rizika a poistenie

Celková kompetencia

Používanie primeraných stratégií riadenia rizík

Čiastková kompetencia 1

Vysvetliť pojem riziko a pojem poistenie

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- opísať spôsoby, akými sa dajú znížiť rôzne druhy rizík alebo ako sa im dá úplne vyhnúť,
- vysvetliť podstatu a význam poistenia,
- uviesť základné druhy poistenia (životné a neživotné).

Základné pojmy

riziko, poistenie, životné poistenie, neživotné poistenie

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 57:

Riziko je druh neistoty z výsledku nejakej činnosti či deja. Znamená to, že výsledok môže byť lepší alebo horší ako sa predpokladalo. Riziko ešte neznamená, že udalosť vznikne a ak aj udalosť vznikne, neznamená to, že bude spôsobená škoda.

Charakteristika aktivity č. 57

Názov aktivity	<i>Riziká</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Opísať spôsoby, akými sa dajú znížiť rôzne druhy rizík alebo ako sa im dá úplne vyhnúť
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Magnetická tabuľa, magnetky, fixka, vytlačené papiere s rôznymi druhmi rizík (každý druh je viackrát)
Základné pojmy	Riziko

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Matematika v 9. ročníku ZŠ (téma Triedenie údajov), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 57

1.	Učiteľ napíše na tabuľu vedľa seba pojmy: <i>zemetrasenie, podnikanie, vytopenie bytu, porušenie právnych noriem, podpaľačstvo, zmena úrokových sadzieb.</i>
2.	Učiteľ rozdá žiakom vytlačené papiere s rôznymi druhmi rizík: <ul style="list-style-type: none"> • čisté riziko, • špekulatívne riziko, • vonkajšie riziko, • vnútorné riziko, • prírodné riziko, • riziko vyvolané ľudským faktorom, • materiálne riziko, • morálne riziko, • finančné riziko.
3.	Žiaci roztriedia jednotlivé druhy rizík a pripnú ich magnetkami na tabuľu pod ten pojem, ku ktorému sa viažu, pričom k jednému pojmu môže byť priradený aj viac ako jeden druh rizika.
4.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o tom, ako sa dajú znížiť uvedené druhy rizík alebo ako sa im dá úplne vyhnúť.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 58:

Poistenie má chrániť občana pred rizikom. Princíp poistenia spočíva v tom, že poistenci platia poistné do poisťovne, na ktorú prenesú svoje riziká. Poistenie vzniká na základe uzatvorenia poistnej zmluvy s poisťovňou. Tým, že platíme dohodnutú sumu (poistné), zabezpečíme si pomoc poisťovne v prípade neočakávanej udalosti. Ak nastane poistná udalosť, poisťovňa vyplatí náhradu škody (poistné plnenie), ktorá má zmierniť finančné následky tejto udalosti.

Charakteristika aktivity č. 58

Názov aktivity	Čo je poistenie?
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Vysvetliť podstatu a význam poistenia
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Poistenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 58

1. Učiteľ napíše na ľavú stranu tabule pod seba nasledujúce pojmy:
poistník, poisťovateľ, poistenec.
2. Učiteľ napíše na pravú stranu tabule pod seba tieto vety:
*Ten, komu sa platí poistné.
Ten, ktorého riziko sa kryje.
Ten, kto platí poistné.*
3. Učiteľ vyvolá žiaka, aby spojil každý pojem so správnou vetou (definíciou) a zdôvodnil priradenie.
4. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o podstate a význame poistenia.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 59:

Niektoré poistenie vyplýva priamo zo zákona, ale občania sa môžu dať poistiť i dobrovoľne. Základné druhy poistenia sú životné a neživotné. Životné poistenie môže občan uzatvoriť napríklad vtedy, keď pracuje alebo má príjem (poistením sa kryje pre prípad, že napríklad v dôsledku choroby sa mu jeho príjem zníži) a má záväzky voči svojej rodine či spláca pôžičky (poistením pre prípad smrti zaistí, že v prípade, ak zomrie, bude z poistky zabezpečená rodina alebo sa napríklad splatí zostávajúca časť úveru). Neživotné poistenie nahradí škody napríklad na majetku, ktoré je možné vyjadriť vo forme finančnej straty. Ak si človek kúpi napríklad nové auto, tak havarijným poistením si kryje škodu v prípade, že dôjde k jeho zničeniu, poškodeniu či odcudzeniu.

Charakteristika aktivity č. 59

Názov aktivity	<i>Druhy poistenia</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 1	Uviesť základné druhy poistenia (životné a neživotné)
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom, tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Životné poistenie, neživotné poistenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 59

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2. Každá skupina vyhľadá na webovej stránke [https://www.poistenie.sk/základné druhy životného a neživotného poistenia](https://www.poistenie.sk/zakladne-druhy-zyvotneho-a-nezyvotneho-poistenia).
3. Učiteľ náhodne vyvolá z každej skupiny jedného žiaka. Títo žiaci učiteľovi postupne diktujú vyhľadané druhy životného a neživotného poistenia, ktoré učiteľ zapisuje na tabuľu.
4. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o základných druhoch poistenia.

Čiastková kompetencia 2

Charakterizovať verejné poistenie a vysvetliť rozdiel medzi verejným a komerčným poistením

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- vysvetliť základný účel verejného poistenia,
- charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Základné pojmy

verejné poistenie, zdravotné poistenie, sociálne poistenie

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 60, 61 a 62:

Verejné poistenie je zákonom stanovené poistenie a delí sa na zdravotné a sociálne poistenie. Každý ekonomicky aktívny občan odvádza zo svojho príjmu povinné platby štátu. Zákon túto povinnosť stanovuje aj zamestnávateľom, ktorí za každého svojho zamestnanca takisto odvádzajú stanovené platby.

Výška týchto odvodov je stanovená zákonom. Zo vzniknutého systému štátneho sociálneho poistenia, do ktorého všetci prispievame, štát vypláca napríklad dávky sociálneho zabezpečenia, dôchodky a podpory v nezamestnanosti. Medzi sociálne poistenie patrí: nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie (starobné a invalidné poistenie), poistenie v nezamestnanosti, garančné a úrazové poistenie. Vďaka verejnému zdravotnému poisteniu majú občania dostupnú zdravotnú starostlivosť už od narodenia.

Charakteristika aktivity č. 60

Názov aktivity	<i>Verejné poistenie</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Vysvetliť základný účel verejného poistenia
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Papiere, písacie potreby
Základné pojmy	Verejné poistenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 60

1. Učiteľ vyzve žiakov, aby napísali na papier príklady životných situácií, kedy občania poberajú peňažné dávky z verejného poistenia.
2. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o základnom účele verejného poistenia.

Charakteristika aktivity č. 61

Názov aktivity	<i>Zdravotné alebo sociálne?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti
Organizačná forma práce	Skupinová práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Zdravotné poistenie, sociálne poistenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 61

1.	Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.
2.	Každá skupina vyhľadá na internete Zákon o sociálnom a zdravotnom poistení a v ňom informácie, na čo slúži: <ul style="list-style-type: none"> – zdravotné poistenie, – nemocenské poistenie, – dôchodkové poistenie, – úrazové poistenie, – poistenie v nezamestnanosti.
3.	Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o jednotlivých druhoch poistenia.

Charakteristika aktivity č. 62

Názov aktivity	<i>Dávky</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 2	Charakterizovať zdravotné poistenie, sociálne poistenie a v rámci neho predovšetkým nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie a poistenie v nezamestnanosti
Organizačná forma práce	Frontálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom, vytlačené papiere s tabuľkou, písacie potreby, tabuľa, krieda/fixka
Základné pojmy	Zdravotné poistenie, sociálne poistenie

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Vyhľadávanie na webe).

Opis postupu realizácie aktivity č. 62

1. Učiteľ rozdelí triedu na niekoľko skupín žiakov.

Každý skupine dá učiteľ vytlačený papier s tabuľkou:

Dávky z poistenia poskytované v rôznych životných situáciách

Druh poskytovanej dávky	Zdravotné poistenie	Sociálne poistenie	Druh sociálneho poistenia
Nemocenské			
Preventívne prehliadky u lekára			
Invalidný dôchodok			
Ošetrovné na člena rodiny			
Úrazový príplatok			
Starobný dôchodok			
Materské dávky			
Kúpeľná liečebná starostlivosť			
Dávka v nezamestnanosti			
Náhrada nákladov spojených s liečením po pracovnom úraze			
Dávky z garančného poistenia poskytované zamestnancom			

2. Žiaci vyhľadajú na webe zákon o sociálnom a zdravotnom poistení i zákon o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a priradia jednotlivé druhy poskytovanej dávky k zdravotnému a sociálnemu poisteniu. Dané poistenie vyznačia v príslušnom stĺpci tabuľky znakom X. V prípade sociálneho poistenia stanovujú aj jeho konkrétny druh: nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, poistenie v nezamestnanosti, úrazové poistenie, garančné poistenie.

3. Učiteľ nakreslí na tabuľu uvedenú tabuľku.
4. Z každej skupiny učiteľ vyvolá jedného žiaka, ktorý vyplní jeden riadok tabuľky a zdôvodní zaradenie. Skupiny žiakov medzi sebou diskutujú o správnosti vyplnenia daného riadku.

Čiastková kompetencia 3

Charakterizovať komerčné poistenie

Žiak na konci 2. stupňa ZŠ vie:

- rozoznať hlavné typy poistenia motorových vozidiel,
- vysvetliť rozdiel medzi poistením nehnuteľnosti (bytu, resp. domu) a poistením domácnosti (zariadenia).

Základné pojmy

poistenie motorových vozidiel, poistenie nehnuteľnosti, poistenie domácnosti

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 63:

Žiakov upovedomíme, že pri poistení motorových vozidiel poznáme dva základné poistné produkty:

1. Povinné zmluvné poistenie (PZP) zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, ktoré kryje škody spôsobené prevádzkou motorového vozidla a pokrýva škody na zdraví či majetku, ktoré vzniknú iným účastníkom cestnej premávky.
2. Havarijné poistenie, ktoré je možné uzatvoriť popri povinnom zmluvnom poistení. Je akýmsi doplnkovým (nepovinným) poistením vozidla a pokrýva tieto druhy škôd:
  - poškodenie/zničenie vozidla nárazom do pevnej prekážky alebo pri strete s iným vozidlom alebo zverou,
  - škody spôsobené živelnými pohromami, poškodenie káblov a izolácií hlodavcami,
  - rozbitie čelného skla a ostatných skiel vo vozidle,
  - škody vzniknuté odcudzením vozidla alebo jeho častí,
  - škody vzniknuté pri vlámaní do vozidla, vandalizme a neoprávnenom používaní vozidla.

Charakteristika aktivity č. 63

Názov aktivity	<i>Motorové vozidlo</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Rozoznať hlavné typy poistenia motorových vozidiel
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Počítače s internetom
Základné pojmy	Poistenie motorových vozidiel

Aktivitu možno realizovať na vyučovacích predmetoch: Informatika v 7. a 8. ročníku ZŠ (téma Práca s webovou stránkou), Slovenský jazyk a literatúra v 7. až 9. ročníku ZŠ (téma Diskusia).

Opis postupu realizácie aktivity č. 63

1. Žiaci vyhľadajú na internete informácie o tom, aké škody kryje havarijné poistenie.
2. Učiteľ vedie so žiakmi diskusiu o nájdených informáciách ohľadom havarijného poistenia, pričom spomenie aj povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla.

Teoretické východiská k problematike súvisiacej s aktivitou č. 64:

Poistenie nehnuteľnosti (bytu alebo domu) sa vzťahuje na pevné súčasti poistenej budovy. Pevné súčasti poistenej budovy môžu byť napríklad múry, okná, obklady, omietky, podlahy, rozvody, vykurovacie telesá pevne nainštalované, vstavaný nábytok (skrine, kuchyňa).

Poistenie domácnosti sa vzťahuje na všetky veci, ktoré môžeme odnieť (hnutelné veci).

Hnutelné veci v domácnosti môžu byť napríklad zariadenie (nábytok), elektrospotrebiče, biela a čierna technika, cennosti, oblečenie.

V oboch prípadoch sa dá poistiť proti viacerým rizikám. Základom je poistenie proti živeľnej udalosti (povodeň, požiar, blesk, víchrica), poistenie proti krádeži a vandalizmu.

Charakteristika aktivity č. 64

Názov aktivity	<i>Aký je rozdiel?</i>
Očakávaný cieľ pri dosahovaní čiastkovej kompetencie 3	Vysvetliť rozdiel medzi poistením nehnuteľnosti (bytu, resp. domu) a poistením domácnosti (zariadenia)
Organizačná forma práce	Individuálna práca
Pomôcky	Magnetická tabuľa, magnetky, fixka, vytlačené papiere s pojmami
Základné pojmy	Poistenie nehnuteľnosti, poistenie domácnosti

Aktivitu možno realizovať na vyučovacom predmete Matematika v 9. ročníku ZŠ (téma Triedenie údajov).

Opis postupu realizácie aktivity č. 64

1.	Učiteľ napíše vedľa seba na tabuľu dve slovné spojenia: <i>poistenie domu, poistenie domácnosti</i> .
2.	Učiteľ rozdá žiakom vytlačené papiere s pojmami: chladnička, okno, práčka, múr, rozvody, posteľ, televízor, podlaha, obklad.
3.	Žiaci roztriedia pojmy a pripnú ich magnetkami na tabuľu pod slovné spojenia podľa toho, či sa pojmy vzťahujú na pevné súčasti poistenej budovy alebo na hnutel'né veci. Svoju kategorizáciu zdôvodnia.

3 Záver

Metodické odporúčania v tejto publikácii sú zhrnutím postupov a zásad, ktoré smerujú k rozvoju finančnej gramotnosti na druhom stupni základných škôl.

Predložená metodická príručka má iba odporúčací charakter. Cieľom nie je predpísať, čo všetko by sa vo vzdelávaní v oblasti finančnej gramotnosti malo realizovať. Jej cieľom je poskytnúť súbor znalostí z finančnej gramotnosti a tiež prezentovať námety na realizáciu rôznych aktivít so žiakmi so zámerom prispieť k rozvoju finančnej gramotnosti žiakov na druhom stupni základných škôl.

Metodická príručka *Finančná gramotnosť 2* vychádza a korešponduje s obsahom *Národného štandardu finančnej gramotnosti, verzia 1.2, úroveň 2*.

4 Literatúra

1. Hallon, M. – Reiterová, M.: *Finančná gramotnosť 1 – Metodická príručka pre implementáciu finančnej gramotnosti do vzdelávania na prvom stupni základných škôl*, Bratislava, 2014, ISBN 978-80-8118-119-1. [cit. 2022-08-15]. Dostupné na https://www.statpedu.sk/files/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/fg_1_mp.pdf.
2. <http://www.pravaspotrebitela.sk/>.
3. <https://www.zodpovedne.sk/index.php/sk/>.
4. Junior Achievement Slovensko: *Viac ako peniaze – príručka pre učiteľa*, Bratislava, 2015, ISBN 978-80-971367-9-6.
5. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky: *Metodika pre zapracovanie a aplikáciu tém finančnej gramotnosti do školských vzdelávacích programov základných škôl a stredných škôl*, Bratislava, 2018. [cit. 2022-02-25]. Dostupné na https://www.statpedu.sk/files/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/fg_metodika_01092018.pdf.
6. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky: *Odborné texty k jednotlivým témam Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.2*, Bratislava, 2018a. [cit. 2022-03-20]. Dostupné na https://www.statpedu.sk/files/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/fg_odborne_texty_1_2.pdf.
7. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky: *Slovník základných pojmov Národného štandardu finančnej gramotnosti verzia 1.2*, Bratislava, 2018b. [cit. 2022-05-17]. Dostupné na [fg_slovník_1_2.pdf](https://www.statpedu.sk/files/sk/metodicky-portal/metodicke-podnety/fg_slovník_1_2.pdf) (statpedu.sk).
8. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky – Ministerstvo financií Slovenskej republiky: *Národný štandard finančnej gramotnosti verzia 1.2*, Bratislava, 2017. [cit. 2022-07-10]. Dostupné na <https://www.minedu.sk/data/att/11358.pdf>.
9. Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania: *PISA 2018 – Národná správa Slovensko*, Bratislava, 2019. [cit. 2022-04-03]. Dostupné na https://www2.nucem.sk/dl/4636/Narodna_sprava_PISA_2018.pdf.
10. Reiterová, M. – Čipková Hamplová, L.: *Finančná gramotnosť základnej školy v kocke*, 2. vyd. Bratislava: IKAR, a.s. – PRÍRODA, 2022. 128 s. ISBN 978-80-551-8379-4.
11. Štátna školská inšpekcia: *Finančná gramotnosť žiakov ZŠ – Správa z testovania žiakov 9. ročníka*, Bratislava, 2016, ISBN 978-80-971552-4-7. [cit. 2022-09-04]. Dostupné na [Vysledky_testov_FG_ZS.pdf](https://www.ssi.sk/files/2022/09/Vysledky_testov_FG_ZS.pdf) (ssi.sk).
12. Štátna školská inšpekcia: *Identifikácia faktorov ovplyvňujúcich úroveň vzdelávania žiakov základnej školy v oblasti finančnej gramotnosti*, Bratislava, 2017. [cit. 2022-07-09]. Dostupné na https://www.ssi.sk/wp-content/uploads/2021/01/faktory_vplyvu_na_fg_zs.pdf.
13. Štátny pedagogický ústav: *Štátny vzdelávací program, nižšie stredné vzdelávanie – 2. stupeň základnej školy*, Bratislava, 2015. [cit. 2022-01-08]. Dostupné na https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_nsv_6_2_2015.pdf.
14. Štátny pedagogický ústav – nadácia Zastavme korupciu: *Korupcia – Námety na vyučovanie pre základné a stredné školy*, Bratislava, 2016, ISBN 978-80-8118-182-5. [cit. 2022-09-24]. Dostupné na https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/aktuality/Korupcia_Namety%20na%20vyucovanie_dolozka.pdf.

ISBN 978-80-565-1527-3

9 788056 515273

NÁRODNÝ INŠTITÚT VZDELÁVANIA A MLÁDEŽE